ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ ЖӘНЕ МӘСЛИХАТТАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫН САЙЛАУ ЖӨНІНДЕ УЧАСКЕЛІК САЙЛАУ КОМИССИЯСЫНЫҢ МҮШЕСІНЕ ЖАДНАМА

ПАМЯТКА ЧЛЕНУ УЧАСТКОВОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНОЙ КОМИССИИ ПО ВЫБОРАМ ДЕПУТАТОВ МАЖИЛИСА ПАРЛАМЕНТА И МАСЛИХАТОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Астана 2007

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ ЖӘНЕ МӘСЛИХАТТАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫН САЙЛАУ ЖӨНІНДЕ УЧАСКЕЛІК САЙЛАУ КОМИССИЯСЫНЫҢ МҮШЕСІНЕ ЖАДНАМА

2007 жылғы 18 тамызда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің және мәслихаттарының депутаттарын сайлау болады.

Парламент Мәжілісінің 98 депутаты бара-бар сайлау жүйесі негізінде партиялық тізімдер бойынша сайланады.

Облыстық, қалалық, аудандық мәслихаттардың депутаттары бір мандатты аумақтық сайлау округтері бойынша сайланады.

Учаскелік сайлау комиссиялары Парламент Мәжілісі мен мәслихаттардың депутаттарын сайлауды ұйымдастыру мен өткізуді қамтамасыз етеді.

Учаскелік сайлау комиссияларының мәртебесі мен өкілеттіктері «Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Конституциялық заңда (бұдан әрі - Сайлау туралы заң) айқындалады.

Учаскелік сайлау комиссияларын құру тәртібі, оның мүшелеріне қойылатын талаптар Сайлау туралы заңның Жалпы бөлімінің 2-тарауында айқындалады.

Учаскелік сайлау комиссиясының құрамы сайлау тағайындалғаннан кейін жеті күннен кешіктірілмей бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланады (Сайлау туралы заңның 13-б.).

Учаскелік сайлау комиссияларының өкілеттіктері

Учаскелік сайлау комиссиясы:

сайлау учаскесінде партиялық тізімдер бойынша сайланатын Парламент Мәжілісінің және мәслихаттардың депутаттарын сайлау жөніндегі сайлау шараларын жүргізеді;

учаскелік комиссияның орналасқан жері туралы сайлаушыларды хабарландырады;

тиісті сайлау учаскесінде сайлаушылардың тізімін нақтылайды;

азаматтарды сайлаушылардың тізімімен таныстырады, тізімдердегі қателіктер мен жаңсақтықтар туралы арыздарды қарайды және оған тиісті өзгерістер енгізу туралы мәселелерді шешеді;

сайлаушыларды дауыс беру күні, уақыты және орны туралы хабарландырады;

дауыс беруге арналған үй-жайды дайындайды, кабиналар мен жәшіктердің жасалуын қамтамасыз етеді;

сайлау күні сайлау учаскесінде дауыс берілуін ұйымдастырады;

дауыс санауды жүргізеді және учаскедегі дауыс беру нәтижелерін анықтайды;

дауыс беруді әзірлеу мен ұйымдастыру мәселелері жөніндегі арыздар мен шағымдарды қарайды және солар бойынша шешімдер қабылдайды;

Республика заңдарына сәйкес басқа да өкілеттіктерді жүзеге асырады (Сайлау туралы заңның 18-б.).

Егер сайлау комиссияларының отырыстарына комиссия мүшелері жалпы санының кемінде үштен екісі қатысса, олар заңды болады (20-б. 4-т.).

Егер Сайлау туралы заңда шағым жасаудың өзге мерзімдері белгіленбесе, сайлау комиссиясының шешімдеріне және іс-әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) шешім қабылданған немесе іс-әрекет (әрекетсіздік) жасалған күннен бастап он күннің ішінде жоғары тұрған сайлау комиссиясына және (немесе) сотқа шағым жасалуы мүмкін. Көрсетілген мерзімдер өткеннен соң сайлау комиссиясының шешіміне және іс-әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) берілген арыз қарауға жатпайды (20-б. 9-т.).

Мемлекеттік органдар, ұйымдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары, сондай-ақ олардың лауазымды адамдары сайлау комиссияларына өздерінің өкілеттіктерін жүзеге асыруға көмек көрсетуге, оларға қажетті мәліметтер мен материалдар беруге, сайлау комиссияларының өтініштеріне - үш күн мерзім ішінде, ал сайлау күні және оның қарсаңындағы күні дереу жауап қайтаруға міндетті (20-б. 10-т.).

Сайлау комиссиясы мүшесінің мәртебесі

Сайлау комиссиясының мүшесі:

1) тиісті сайлау комиссиясының отырыстары туралы, жедел шешім қабылдауды қажет ететін жағдайларды қоспағанда, қырық сегіз сағат бұрын хабардар етіледі;
2) сайлау комиссиясының отырысында сөз сөйлеуге, тиісті сайлау комиссиясының құзыретіне жататын мәселелер бойынша ұсыныстар енгізуге және олар бойынша дауыс берілуін талап етуге құқылы;
3) күн тәртібіне сәйкес отырыстың басқа қатысушыларына сұрақтар қоюға және оларға мәні бойынша жауаптар алуға құқылы;
4) өзі құрамында тұрған сайлау комиссиясының құжаттарымен және материалдарымен танысуға, олардың куәландырылған көшірмелерін алуға құқылы;

5) Қазақстан Республикасы Конституциясының, Сайлау туралы заңның және өзге де заңдарының талаптарын, жалпыжұрт таныған әдеп нормаларын сақтауға міндетті;
6) өзіне жүктелген міндеттерді, сайлау комиссиясының және оның төрағасының, жоғары тұрған сайлау комиссиясының шешімдері мен нұсқауларын орындауға міндетті;
7) азаматтардың сайлау құқықтары мен заңды мүдделерінің сақталуын және қорғалуын қамтамасыз етуге, шешімдер қабылдау кезінде әділ және тәуелсіз болуға, сондай-ақ кандидаттар мен партиялық тізім ұсынған саяси партиялардың қызметіне жария баға беруден аулақ болуға міндетті;
8) өзі өкілі болып табылатын саяси партияның не өзге де қоғамдық бірлестіктің шешімдерімен байланысты болмайды және олардың мүдделерін қорғауға құқығы жоқ (19-б. 5-т.).

Сайлау комиссияларының мүшелері сайлауды әзірлеу мен өткізу кезеңіне өздерінің қалауымен комиссияның шешімі бойынша сайлауды өткізуге бөлінген қаражаттың есебінен орташа жалақысы сақтала отырып, өндірістік немесе қызметтік міндеттерін орындаудан босатылуы мүмкін.

Сайлау комиссияларының мемлекеттік қызметшілер болып табылатын мүшелерінің сайлауды әзірлеу мен өткізу кезеңіне өздерінің негізгі жұмыс орны бойынша орташа айлық жалақысы сақталады.

Сайлау комиссиялары мүшелерінің, оның ішінде мемлекеттік қызметшілер болып табылатын мүшелерінің үстеме жұмысына, мереке және демалыс күндеріндегі жұмысына, түнгі уақыттағы еңбегіне ақы төлеу сайлау өткізуге бөлінген қаражаттың есебінен жүзеге асырылады (20-б. 11-т.).

Сайлау комиссияларының мүшелері сайлау өткізу кезеңінде өздерінің келісімінсіз жұмыс берушінің ұйғарымы бойынша жұмыстан шығарылмайды не басқа жұмысқа ауыстырылмайды (19-б. 4-т.).

Кандидаттардың жұбайы (зайыбы) мен жақын туыстары, сондай-ақ кандидаттарға тікелей бағынышты адамдар осы кандидат қатысатын сайлау округінде сайлауды тікелей ұйымдастыру мен өткізуді қамтамасыз ететін сайлау комиссияларының құрамында бола алмайды. Аталған адамдар тиісті кандидат тіркелген күннен бастап сайлау комиссиясының мүшесі міндетінен босатылады (20-б. 12-т.).

Сайлау комиссияларының қызметіндегі жариялылық

Сайлау комиссияларының қызметі алқалылық, жариялылық және ашықтық негізінде жүзеге асырылады (20-б. 1-т.).

Комиссиялардың шешімдері, осы Конституциялық заңда белгіленгеннен өзге жағдайларды қоспағанда, олардың мүшелерінің жалпы санының көпшілік даусымен ашық дауыс беру арқылы қабылданады. Сайлау

комиссиясының оның шешімімен келіспейтін мүшелері ерекше пікірін айтуға құқылы, ол дереу жоғары тұрған сайлау комиссиясының назарына жеткізіледі және комиссия отырысының хаттамасына жазбаша нысанда тіркеледі (20-б. 5-т.).

Сайлау комиссиялары жалпыға қолжетімді телекоммуникациялық желілерде орналастырылатын, ал Сайлау туралы заңда көзделген жағдайларда өзгедей жолмен жариялауға жататын өз шешімдерімен барлық адамдардың еркін танысуы үшін жағдай жасайды.

Сайлау комиссияларының құрамында өкілі жоқ саяси партиялар сайлау науқанын даярлау және өткізу кезеңіне кеңесші дауыс құқығын бере отырып өз өкілін тиісті сайлау комиссиясына жіберуге құқылы.

Саяси партияның кеңесші дауыс құқығы бар өкілі сайлау комиссиясының отырысында сөз сөйлеуге, сайлау комиссиясының құзыретіне кіретін мәселелер бойынша ұсыныстар енгізуге құқылы, сайлау комиссиясының әрекетіне (әрекетсіздігіне) жоғары тұрған сайлау комиссиясына немесе сотқа шағым жасауға құқылы (20-б. 6-т.).

Сайлау комиссиясының отырыстарына кандидаттар, сенім білдірілген адамдар, байқаушылар, қызметтік куәлігі мен редакцияның тапсырмасы болған кезде бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері қатыса алады.

Депутаттыққа кандидаттар, партиялық тізімдерін ұсынған саяси партиялар оларға қатысты мәселелер қаралатын кезде тиісті сайлау комиссияларының отырыстары мен күн тәртібі туралы алдын ала хабардар етіледі.

Сайлау комиссиясының үй-жайында сайлау процесіне қатысы жоқ бөгде адамдардың болуына тыйым салынады (20-б. 7-т.).

Дауыс беру күні дауыс беруге арналған сайлау учаскесі ашылған кезден бастап және сайлаушылардың дауыстарын санау кезінде дауыс беру нәтижелері анықталғанға дейін сайлау учаскесінде бір мезгілде әрбір кандидаттан сенім білдірілген бір-бір адамнан, қызметтік куәлігі мен редакцияның тапсырмасы болған кезде әрбір бұқаралық ақпарат құралынан бір-бір өкілден, Қазақстан Республикасының әрбір саяси партиясынан, өзге қоғамдық бірлестігінен, басқа да коммерциялық емес ұйымдарынан бір-бір байқаушыдан және шет мемлекеттер мен халықаралық ұйымдардың байқаушылары қатысуға құқылы (20-б. 8-т.).

Қазақстан Республикасының саяси партиялары, өзге де қоғамдық бірлестіктері, коммерциялық емес ұйымдары байқаушысының өкілеттіктері оның тегі, аты, әкесінің аты көрсетіліп, жазбаша нысанда куәландырылуға тиіс. Бұл құжат байқаушыны жіберген ұйымның мөрімен расталады және ол байқаушының жеке басын куәландыратын құжатты көрсеткен кезде жарамды болады. Құжаттар сайлау комиссиясының төрағасына не оны алмастыратын адамға байқаушы туралы деректерді есепке алу журналына енгізу арқылы оны тіркеу үшін көрсетіледі (20–1-б. 1-т.).

Қазақстан Республикасы саяси партияларының, өзге де қоғамдық бірлестіктерінің, коммерциялық емес ұйымдарының байқаушылары:

1) сайлау комиссиясының отырысына қатысуға;
2) дауыс беруге, соның ішінде дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беруге қатысқан сайлаушылардың саны туралы ақпарат алуға;
3) дауыс беруді өткізу және дауыстарды санау кезінде тиісті сайлау учаскесінің дауыс беруге арналған үй-жайында болуға;
4) тасымалданатын сайлау жәшігін бақылап жүруге, соның ішінде оларды тасымалдау кезінде көлік құралында болуға;
5) сайлау учаскесінде, дауыс беруге арналған пунктте дауыс беру барысын, дауыстарды санау және дауыс беру нәтижелерін ресімдеу рәсімін барлық аталған рәсімдерді анық көру мүмкіндігін қамтамасыз ететін жағдайларда байқауға;
6) тиісті сайлау комиссиясының және (немесе) оның мүшелерінің шешімдеріне, іс-әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) жоғары тұрған сайлау комиссиясына немесе сотқа шағымдануға;
7) сайлаушылардың дауыс беруге арналған үй-жайға келу мүмкіндігі болмаған жағдайда олардың дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беруін өткізу кезінде қатысуға;
8) учаскелік сайлау комиссиясы мүшелерінің пайдаланылмаған сайлау бюллетендерін санау және жою кезінде қатысуға;
9) дауыс беру барысына және оның қорытындыларын шығаруға кедергі жасамай, фотожазба, дыбысжазба және бейнежазба жасауға;
10) дауыс беру нәтижелері туралы хаттамаларды жоғары тұрған сайлау комиссияларына беру рәсімін байқауға;
11) дауыс беру өткізілгеннен кейін дауыс беру қорытындылары туралы сайлау комиссиясының хаттамаларымен танысуға, олардың куәландырылған көшірмелерін алуға;
12) сайлау комиссиясы мүшелерінің назарын осы Конституциялық заң талаптарының бұзылуына аударуға, оларға бұзушылықтар туралы тиісті жазбаша мәлімдемелерді, актілерді табыс етуге және табыс еткені туралы белгі соқтыруға құқылы. Сайлау комиссиясының төрағасы, оны алмастыратын адам сенім білдірілген адамдардың, байқаушылардың өтініштері бойынша дауыстарды санау хаттамасына олардың жасаған актілерін қоса беруге міндетті (20–1-б. 2-т.).

Қазақстан Республикасы саяси партияларының, өзге де қоғамдық бірлестіктерінің, коммерциялық емес ұйымдарының байқаушылары:

1) олардың жеке басы мен өкілеттігін куәландыратын құжаттарын өздерімен алып жүруге;
2) сайлау процесіне, сайлау комиссиясының дауыстарды санау және шешімдерді қабылдау рәсіміне араласпауға;

3) сайлау комиссиясының жұмысына кедергі келтіретін іс-әрекеттер жасамауға;
4) сайлау учаскесінде сайлау комиссиясы төрағасының тиісті сайлау комиссиясы белгілеген тәртіп ережелерін сақтау жөніндегі талаптарын орындауға;
5) өз ескертулерін құжатталған, шынайы және тексеруге болатын фактілермен негіздеуге;
6) Сайлау туралы заңның және өзге де заңнаманың талаптарын сақтауға;
7) алаламауға, нақты кандидатқа, саяси партияға артықшылық бермеуге міндетті (20–1-б. 3-т.).

Қазақстан Республикасы саяси партияларының, өзге де қоғамдық бірлестіктерінің, коммерциялық емес ұйымдарының байқаушылары Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзған жағдайда, тиісті сайлау комиссиясы байқаушыны тіркеудің күшін жоюға құқылы (20–1-б. 4-т.).

Шет мемлекеттер мен халықаралық ұйымдардың байқаушылары Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің ұсынуы бойынша Орталық сайлау комиссиясының жанында аккредиттеледі (20-2-б. 2-т.).

Шет мемлекеттер мен халықаралық ұйымдардың аккредиттелген байқаушыларына олардың сайлау науқанын өткізу кезеңіндегі қызметі үшін негіз болып табылатын, Орталық сайлау комиссиясы белгілеген үлгідегі куәлік беріледі. Аккредиттеуді жүргізу дауыс беру күнінен бес күн бұрын аяқталады (20-2-б. 4-т.).

Шет мемлекеттер мен халықаралық ұйымдар байқаушыларының, шетелдік бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерінің:
1) сайлау процесінің барлық кезеңдеріне қатысуға;
2) сайлау комиссияларында сайлау науқанының барысы туралы ақпарат алуға;
3) дауыс беруді өткізу және дауыстарды санау кезінде сайлау учаскелеріне кіруге;
4) сайлау процесіне қатысушылармен кездесуге;
5) өздерінің байқағандары, анықталған заң бұзушылықтар туралы сайлау комиссияларының мүшелерін хабардар етуге, ұсынымдар енгізуге;
6) жария мәлімдемелер жасауға;
7) дауыс беру нәтижелері туралы хаттамаларды жоғары тұрған сайлау комиссияларына беру рәсімін байқауға құқығы бар (20-2-б. 6-т.).

Шет мемлекеттер мен халықаралық ұйымдардың байқаушылары, шетелдік бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері:
1) жеке басын және аккредиттелгенін куәландыратын құжаттарын өздерімен бірге алып жүруге;

2) сайлау процесіне, сайлау комиссиясының дауыстарды санау және шешімдер қабылдау рәсіміне араласпауға;
3) сайлау комиссиясының жұмысына кедергі келтіретін іс-әрекеттер жасамауға;
4) сайлау учаскесінде сайлау комиссиясы төрағасының тиісті сайлау комиссиясы белгілеген тәртіп ережелерін сақтау жөніндегі талаптарын орындауға;
5) алаламауға, нақты кандидатқа, саяси партияға артықшылық бермеуге;
6) Сайлау туралы заңның және өзге де заңнаманың талаптарын сақтауға міндетті (20-2 б. 7-т.).

Байқаушылар Қазақстан Республикасының заңнамасын немесе халықаралық құқықтың жалпыжұрт таныған нормаларын бұзған жағдайда, тиісті сайлау комиссиясы Орталық сайлау комиссиясына шет мемлекет, халықаралық ұйым байқаушысының аккредиттелуін кері қайтарып алу туралы ұсыныс енгізуге құқылы (20-2 б. 9-т.).

Сайлаушылардың тізімдері

Сайлаушылардың тұрғылықты жері бойынша тізімін тиісті жергілікті атқарушы орган халықты есепке алуды жүзеге асыратын органдар ұсынған мәліметтердің негізінде жасайды.

Әрбір сайлау учаскесі бойынша сайлаушылардың тізіміне тиісті әкім қол қояды және ол дауыс беру басталардан жиырма күн бұрын тиісті сайлау комиссиясына акт бойынша тапсырылады (24-б. 5-т.).

Нақтылы сайлау учаскесінде азаматты сайлаушылар тізіміне енгізу үшін оның осы сайлау учаскесінің аумағында тұрғылықты жері бойынша тіркелу фактісі негіз болады (24-б. 3-т.).

Азамат сайлаушылардың бір ғана тізіміне ене алады (25-б. 3-т.).

Азаматтардың тұрғылықты жері бойынша құрылған сайлау учаскелеріндегі сайлаушылар тізімдерін дауыс беретін күнге он бес күн қалғанда тиісті сайлау комиссиялары танысу үшін сайлаушыларға ұсынады (26-б. 1-т.).

Сайлаушылар тізіміне учаскелік сайлау комиссиясы негізгі тізімге қандай да бір себептермен енбей қалған және өзінің осы сайлау учаскесінде тұрғылықты жері бойынша тіркелгені туралы құжаттарын ұсынған, сондай-ақ дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәліктер бойынша дауыс беретін адамдарды ғана енгізеді.

Дауыстарды санау басталғаннан кейін сайлаушылардың тізімдеріне өзгерістер енгізуге тыйым салынады (24-б. 10-т.).

Сайлау алдындағы үгіт

Шетелдіктердің, азаматтығы жоқ адамдардың, шетелдік заңды тұлғалардың және халықаралық ұйымдардың партиялық тізімдерін ұсынған саяси партияларды және мәслихаттар депутаттығына кандидаттарды сайлауға, сайлауда белгілі бір нәтижеге қол жеткізуге кедергі болатын және (немесе) демеп жіберетін қызметті жүзеге асыруына тыйым салынады (27-б. 1-т.).

Сайлау болатын күні және оның қарсаңындағы күні (17 және 18 тамыз) кез келген үгітке тыйым салынады (32-б. 1-т.).

Сайлау комиссияларының үй-жайларынан және дауыс беруге арналған үй-жайлардан тыс жерлерде бұрыннан ілулі тұрған баспа үгіт материалдарын сол орындарында қалдыруға болады (32-б. 2-т.).

Сайлау күні дауыс берілетін үй-жайда немесе дауыс беру пунктінде қоғамдық пікірге сұрау салуға тыйым салынады (28-б. 9-т.).

Дауыс беруді жүргізу

Партиялық тізімдер бойынша сайланатын Парламент Мәжілісі мен мәслихаттар депутаттарын сайлау жөніндегі дауыс беру сайлау күні жергілікті уақытпен сағат жетіден жиырмаға дейін өткізіледі. Аумақтық немесе округтік сайлау комиссиялары тиісті әкімнің, учаскелік сайлау комиссияларының ұсынысы бойынша дауыс беруді бастайтын және аяқтайтын басқа уақыт белгілеуге хақылы. Бұл орайда дауыс беруді сағат алтыдан ерте бастап, сағат жиырма екіден кеш аяқтауға болмайды (38-б. 1-т.).

Учаскелік сайлау комиссиясы дауыс беретін уақыт пен орын туралы дауыс беру өткізілетін күнге дейін он күннен кешіктірмей сайлаушыларды бұқаралық ақпарат құралдары арқылы, сондай-ақ өзге де әдістермен хабардар етеді (38-б. 2-т.).

Партиялық тізімдер бойынша сайланатын Мәжілістің және мәслихаттардың депутаттарын сайлау жөнінде дауыс беретін күні учаскелік сайлау комиссиялары дауыс беру басталғанға дейін бір сағат бұрын дауыс беруге арналған учаскелерді аша бастауға тиіс.

Тиісті сайлау комиссиясының төрағасы бір мезгілде дауыс беруге арналған үй-жайдағы сайлаушылардың санын реттейді; тәртіпке жауапты болады және Сайлау туралы заңның ережелерін бұзып, дауыс беруді өткізуге кедергі келтірген кез келген адамның ол жерден кетуін талап етуге хақылы.

Дауыс беру күні сайлау учаскесінде сайлау процесіне қатысы жоқ бөгде адамдардың болуына тыйым салынады.

Қазақстан Республикасының Сайлау туралы заңдарын бұзған жағдайда, учаскелік сайлау комиссиясының мүшесі оның жұмысына қатысудан

дереу шеттетіледі, ал байқаушы мен өзге адамдар сайлау комиссиясының жазбаша нысанда қабылданған дәлелді шешімі бойынша дауыс беруге арналған үй-жайдан шығарылады (39-б. 2-т.).

Сайлау бюллетеньдерін беру

Әрбір сайлаушы өзі дауыс береді.

Сайлауда дауыс құқығын басқа біреуге беруге және сол сияқты басқа адам үшін дауыс беруге жол берілмейді.

Дауыс беруге арналған бюллетеньдер сайлаушыларға сайлаушылар тізімдері негізінде сайлаушының жеке басын куәландыратын құжатты көрсетуі бойынша берілуге тиіс.

Сайлаушылар тізімге бюллетеньдерді алғандығы туралы қол қояды.

Комиссияның бюллетеньді (бюллетеньдерді) берген мүшесі оларға өзінің қолын қояды, сондай-ақ бюллетеньді (бюллетеньдерді) алған сайлаушының тізімдегі тегінің тұсына қол қояды.

Сайлау комиссиясының төрағасы мен хатшысының бюллетеньдерді беруге құқығы жоқ.

2007 жылғы 18 тамызда Парламент Мәжілісінің депутаттары мен мәслихаттар депутаттарын сайлауда <u>Астана мен Алматы қалаларының</u> учаскелік сайлау комиссияларына екі түрлі бюллетеньдер жеткізіледі:

1) партиялық тізімдер бойынша сайланатын Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттарын сайлау бойынша дауыс беруге арналған сайлау бюллетені;
2) қалалық мәслихат депутаттарын сайлау бойынша дауыс беруге арналған сайлау бюллетені.

<u>Астана мен Алматы қалаларынан басқа, өзге елді мекендердің</u> учаскелік сайлау комиссияларына үш түрлі бюллетеньдер жеткізіледі:

1) партиялық тізімдер бойынша сайланатын Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттарын сайлау бойынша дауыс беруге арналған сайлау бюллетені;
2) облыстық мәслихат депутатын сайлау бойынша дауыс беруге арналған сайлау бюллетені;
3) аудандық не қалалық мәслихат депутатын сайлау бойынша дауыс беруге арналған сайлау бюллетені.

Сайлау бюллетеньдері учаскелік сайлау комиссияларына сайлаудан кем дегенде бір күн бұрын сайлау учаскесіндегі сайлаушылардың жалпы санының 1 проценті резервімен жеткізіледі.

Сайлаушылар тізіміне есептен шығару куәлігінің негізінде енгізілген сайлаушы тек қағаз бюллетеньдермен ғана дауыс беруге қатысады.

Дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беру

Жекелеген сайлаушылар денсаулық жағдайына, отбасының сырқат мүшесіне күтім жасау себебіне, сондай-ақ сайлау учаскелері құрылмаған шалғайдағы және қатынасу қиын аудандарда болуына байланысты дауыс беруге келе алмаған жағдайда, учаскелік сайлау комиссиясы олардың дауыс беру күні жергілікті уақыт бойынша сағат он екіден кешіктірілмей беріле алатын жазбаша өтініші бойынша осы сайлаушылардың тұрған жерінде дауыс беруді ұйымдастыруға тиіс. Аталған жағдайларда сайлау комиссия-сының төрағасы өтініш берген сайлаушының сайлаушылар тізіміндегі аты-жөнінің тұсына тиісті белгі қояды.

Дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беруді ұйымдастырған кезде тасымалданатын жәшіктерді сайлау комиссиясының екі мүшесі алып жүреді.

Учаскелік сайлау комиссиясының мүшелері байқаушыларды, сенім білдірілген адамдарды және бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдерін сайлаушылардың дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беруі туралы хабардар етуге міндетті.

Сайлау комиссиясының мүшелері дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беруді ұйымдастыру үшін шыққан кезде оларға байқаушылар не сенім білдірілген адамдар ілесіп жүруге құқылы.

Дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беруді ұйымдас-тыру кезінде сайлау комиссиясының мүшелері, сайлау бюллетеньдерінің бүлінуі мүмкін екендігі ескеріле отырып, олардың қажетті мөлшерімен қамтамасыз етілуге тиіс.

Дауыс беруге арналған үй-жайлардан тыс жерлерде дауыс берілген жағдайда бюллетень (бюллетеньдер) сайлаушыларға дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беру туралы өтініштерінің негізінде беріледі, олар бұл туралы өтініштеріне қол қояды.

Бюллетень (бюллетеньдер) берген комиссия мүшесі оған өз қолын қояды, сондай-ақ дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беру туралы өтінішке де қол қояды (41-б.).

Дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәліктерін беру

Жалпы жұрттың танысуы үшін сайлаушылар тізімдерін ұсыну мен сайлау күні арасындағы кезеңде сайлаушы өзінің болу орнын ауыстырған кезде учаскелік сайлау комиссиясы сайлаушының өтініші бойынша және ол жеке басын куәландыратын құжатты көрсеткен кезде сайлаушыға дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәлігін табыс етеді.

Аудандық, қалалық, қаладағы аудандық сайлау комиссиялары дауыс беру күнінен кем дегенде он алты күн бұрын есептен шығару куәліктерін учаскелік сайлау комиссияларына акт бойынша жеткізеді.

Дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәлігін көрсеткен кезде учаскелік сайлау комиссиясы дауыс беретін күні сайлаушыны оның келген орны бойынша сайлау учаскесіндегі сайлаушылар тізіміне енгізеді (41-б. 6-1-т.).

Бір елді мекеннің шегіндегі басқа сайлау учаскесінде дауыс беруге қатысуға тілек білдірген сайлаушыларға есептен шығару куәлігі табыс етілмейді.

Берілген өтініш бойынша есептен шығару куәлігін табыс еткен учаскелік сайлау комиссиясының мүшесі сайлаушылардың тізіміндегі сайлаушының тегі тұсына «ескертулер» деген бағанға есептен шығару куәлігі табыс етілгені туралы жазба енгізеді, оның нөмірін, берілген күнін көрсетеді және өзінің қолын қояды.

Сайлаушының есептен шығару куәлігін алу жөніндегі өтініші сайлаушылар тізіміне қоса тіркеледі және оны тиісті сайлау учаскесіндегі сайлаушылардың тізімінен шығаруға негіз болып табылады.

Есептен шығару куәліктерін беру дауыс беретін күннің алдындағы күні жергілікті уақыт бойынша сағат он сегізде тоқтатылады (41-б. 6-1-т.).

Жоғалып қалған есептен шығару куәліктері қалпына келтірілмейді.

Есептен шығару куәліктерінің телқұжаттары берілмейді.

Есептен шығару куәлігін көрсеткен кезде учаскелік сайлау комиссиясы дауыс беретін күні сайлаушыны оның келген орны бойынша сайлау учаскесіндегі сайлаушылар тізіміне енгізеді.

Есептен шығару куәлігінің негізінде сайлаушылар тізіміне енгізілген сайлаушы тек қағаз бюллетеньдермен ғана дауыс беруге қатысады.

Дауыс беруге арналған бюллетеньдер сайлаушының қолындағы есептен шығару куәлігіне сәйкес беріледі.

Сайлаушы есептен шығару куәлігін ұсынған кезде учаскелік сайлау комиссиясының мүшесі есептен шығару куәлігін табыс еткен сайлау округі мен учаскелік сайлау комиссиясының нөмірлері бойынша оған қандай сайлау бюллетеньдерін беруді шешеді.

Сайлаушыға, егер есептен шығару куәлігін табыс еткен учаскелік сайлау комиссиясы мен сайлаушының келген жеріндегі учаскелік сайлау комиссиясы бір елді мекенде емес, бірақ аудандық мәслихаттың депутаттарын сайлау жөніндегі бір сайлау округінің аумағында орналасқан болса, аудандық мәслихаттың депутаттарын сайлау жөніндегі сайлау бюллетені беріледі.

Сайлаушыға, егер есептен шығару куәлігін табыс еткен учаскелік сайлау комиссиясы мен сайлаушының келген жеріндегі учаскелік сайлау комиссиясы бір елді мекенде емес, бірақ облыстық мәслихаттың депутаттарын сайлау жөніндегі бір сайлау округінің аумағында орналасқан болса, облыстық мәслихаттың депутаттарын сайлау жөніндегі сайлау бюллетені беріледі.

Сайлаушыға, есептен шығару куәлігін ұсынған кезде, қалалық мәслихаттың депутаттарын сайлау жөніндегі сайлау бюллетені берілмейді.

Сайлаушыға, басқа елді мекенде орналасқан учаскелік сайлау комиссиясы табыс еткен есептен шығару куәлігін ұсынған кезде, партиялық тізімдер бойынша сайланатын Мәжіліс депутаттарын сайлау жөніндегі сайлау бюллетені беріледі.

Сайлаушы тізімге бюллетеньді (бюллетеньдерді) алғандығы туралы қол қояды да осы сайлау учаскесінде жалпы негіздерде дауыс береді.

Есептен шығару куәлігі сайлаушылар тізіміне қоса тіркеледі.

Дауыс беру қорытындыларын шығару

Партиялық тізімдер бойынша сайланатын Парламент Мәжілісінің депутаттары мен мәслихаттар депутаттарын сайлау кезінде барлық сайлау учаскелерінде дауыстарды санау, егер сол учаскеде Сайлау туралы заңда белгіленген тәртіппен дауыс беру уақыты өзгертілмеген болса, жергілікті уақытпен сағат жиырмада басталады. Дауыс беру уақыты өзгерген жағдайда дауыстарды санау дауыс беру аяқталғаннан кейін басталады.

Дауыстарды санауды сайлау комиссиясының мүшелері дауыс беру қорытындысы анықталғанға дейін үзіліссіз жүргізеді, қорытындылар Сайлау туралы заңға сәйкес дауыстарды санау кезінде қатысатын адамдардың назарына жеткізілуге тиіс. Сайлау учаскесінде дауыстарды санау уақыты санау басталған кезден бастап он екі сағаттан аспауға тиіс.

Дауыс беруге арналған үй-жайдағы дауыстарды санау жүргізілетін столдар учаскелік сайлау комиссиялары мүшелерінің іс-әрекетін үй-жайдағы қатысушы барлық адамдардың көріп отыруы қамтамасыз етілетіндей етіп орналастырылады. Дауыстарды санау кезінде қатысатын сенім білдірілген адамдар мен байқаушылар дауыстарды санауды бюллетеньдердегі белгілердің көрініп тұруы қамтамасыз етілетіндей қашықтық пен жағдайда байқап тұрады.

Сайлау бюллетеньдерін санау кезінде комиссия төрағасы немесе комиссияның белгілі бір мүшесі қатысушыларға сайлау бюллетенін көрсетеді және сайлаушының ерік білдіруін жариялайды.

Бұл ретте бюллетеньдер әрбір мәслихат депутаттығына кандидат, партиялық тізімін ұсынған саяси партия бойынша және жарамсыз бюллетеньдер бойынша жеке-жеке қатталып (әр сайлау түрі бойынша жеке) жиналады (43-т. 1-т.).

Дауыстарды санау әрбір кандидат, әрбір саяси партия бойынша жеке-жеке жүргізіледі. Дауыс беруге арналған жәшіктерді төраға дауыс берудің аяқталғаны туралы хабарлағаннан кейін тиісті сайлау комиссиясы ашуға тиіс. Дауыс беру аяқталғанға дейін жәшіктерді ашуға тыйым салынады (43-б. 1-т.).

Учаскелік сайлау комиссиясы партиялық тізімдер бойынша сайланатын Мәжіліс депутаттарын сайлауда дауыс беру нәтижелері бойынша

дауыс беру хаттамасын жасайды, ол дереу тиісті аумақтық сайлау комиссиясына жіберіледі.

Мәслихаттар депутаттарын сайлауда дауыс беру нәтижелері бойынша учаскелік сайлау комиссиясы дауыс беру хаттамасын жасайды, ол дереу округтік сайлау комиссиясына жіберіледі.

Сайлау комиссиялары мүшелерінің жауапкершілігі

Сайлау құжаттарын қолдан жасаған, дауыстарды көрінеу қате санаған, дауыс беру құпиясын бұзған немесе Сайлау туралы заңды өзге де бұзушылықтарға жол берген сайлау комиссияларының мүшелері жауапқа тартылады (50-б.).

Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде сайлау құжаттарын бұрмалағаны, бюллетеньге жалған жазбалар енгізгені, дауыстарды көпе-көрінеу қате есептегені, не сайлаудың нәтижелерін көпе-көрінеу дұрыс айқындамағаны, не дауыс беру құпиясын бұзғаны үшін (ҚК 147-б.), сондай-ақ Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы кодексінде азаматтардың сайлаушылар тізімімен танысу құқығын (ӘҚтК 102- б.), тең сайлау құқығы туралы талапты бұзғаны (ӘҚтК 102-2-б.), дауыс берудің қорытындылары туралы немесе сайлаудың нәтижелері туралы мәліметтерді бермегені немесе жарияламағаны үшін (ӘҚтК 110-б.), егер осы әрекеттерді депутаттыққа кандидаттың сенімді өкілі, сол сияқты сайлау комиссиясының мүшесі жасаса, әкімшілік немесе қылмыстық жауаптылық шаралары қаралған.

Сайлау учаскесінде дауыс беруге арналған үй-жайларды жарақтандыру

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің және мәслихаттарының депутаттарын сайлауға дауыс беру арнайы бөлінген бөлмелерде өткізілуге тиіс, оларда жасырын дауыс беруге арналған кабиналар жеткілікті мөлшерде жабдықталуға, сайлау бюллетеньдерін беретін орындар белгіленіп, дауыс беруге арналған жәшіктердің қойылуы міндетті түрде дауыс беретін адамдар оларға жасырын дауыс беруге арналған кабиналар немесе бөлмелер арқылы өтіп келетіндей болуға тиіс (39-б. 1-т.).

Сайлау комиссияларының үй-жайлары жұмыс үшін қалыпты жағдайларды қамтамасыз етуге және жинақы орында орналасуға тиіс.

Бұл ретте байқаушылардың, сенім білдірілген адамдардың, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері мен сайлау комиссиясы мүшелерінің сайлау жәшіктерін, сайлаушылардың жасырын дауыс беруге арналған кабиналарға кіруін және шығуын бақылау мүмкіндігін қамтамасыз етуге тиіс (39-б. 1-т.).

Сайлау комиссиясының үй-жайы мен дауыс беруге арналған үй-жайда кандидаттың фотосуретімен және Ортсайлауком белгілеген мәліметтердің стандартты жиынтығымен, бір нысанда кандидаттар туралы ақпарат орналастырылады (28-б. 6-т.).

Сайлау комиссияларының үй-жайларында сайлау құжаттамасын сақтауға қажетті жағдайлар қамтамасыз етіледі. Сайлау комиссияларының үлгілерін Ортсайлауком белгілейтін мөрі, сайлау құжаттарының бланкілері болады.

Дауыс беруге арналған жәшіктер дауыс беруге арналған үй-жайда учаскелік сайлау комиссиясының мүшелері, қатысушы өкілдер мен байқаушылар дауыс беруге арналған бюллетеньдердің жәшікке қалай салынатынын көре алатындай дәрежеде орналасуға тиіс.

Дауыс беруге арналған үй-жайдағы дауыстарды санау жүргізілетін столдар учаскелік сайлау комиссиялары мүшелерінің іс-әрекетін үй-жайдағы қатысушы барлық адамдардың көріп отыруы қамтамасыз етілетіндей етіп орналастырылады.

Сайлау учаскесіндегі дауыс беруге арналған орында міндетті түрде орнатылатын жабдықтар:

1) жазу столдары;
2) орындықтар;
3) телефон аппараты;
4) жазу машинкасы;
5) стол үстіне қойылатын лампа, сағат;
6) сейф немесе металл шкаф;
7) радиотрансляция желісіне арналған радиоқабылдағыш;
8) калькулятор;
9) толтырылған бюллетеньдердің үлгілерін және осы округ бойынша дауысқа түскен мәслихат депутаттығына кандидаттар, партиялық тізімдерін ұсынған саяси партиялар туралы ақпараттық материалдарды қамтыған стенд;
10) учаскелік сайлау комиссиясының дауыстарды санау нәтижелері туралы хаттамасының көшірмесі ілінетін стенд;
11) жоғары тұрған сайлау комиссияларының, соттар мен прокуратура органдарының телефондары мен мекен-жайларының тізбелері және Сайлау учаскесіндегі тәртіп ережелері жазылған стенд.

Ереже ірі шрифтімен басылады және қатысушылардың дауыс беруге арналған үй-жайға кіреберісте онымен танысуларына мүмкіндік беретін орында орналасады. Тәртіп ережелерінде:

- учаскеде дауыс беру күні тек сайлау комиссиясының мүшелері, сенім білдірілген адамдар, тіркелген байқаушылар, қызметтік куәлігі мен редакцияның тапсырмасы болған кезде БАҚ өкілдері және дауыс беру немесе күту барысындағы сайлаушылар;

- ешкім сайлаушыны нандырып немесе оған қысым көрсетуге тиіс емес;
- сайлаушы сайлау бюллетеньдерін жеке куәлігін немесе төлқұжатын көрсеткен кезде ғана алуға тиіс екенін ерекше атап көрсету қажет. Бюллетеньдерді басқа адамдардың атынан алуға тыйым салынады;
- дауыс беруге арналған кабинада Сайлау туралы заңда көзделген жағдайларды қоспағанда, тек сайлаушы ғана орналасуға тиіс (42-б. 1-т.);
- дауыс бергеннен кейін сайлаушы үй-жайдан кетуге тиіс;
- ІІБ қызметкерлері дауыс беруге арналған үй-жайға тек комиссия төрағасының шақыруы бойынша болуы тиіс;
- ережеде дауыс беруге арналған үй-жайдағы қатысушылар сайлау комиссиясының төрағасына немесе хатшысына сайлау процесінің бұзылуына қатысты ескертулерімен жүгінуге құқылы;

12) жасырын дауыс беру үшін столмен немесе тұғырмен, орындықпен, шарикті қаламсаптармен жабдықталған кабиналар;
13) сайлау жәшіктері - тұрақты, тасымалданатын (екіден аспайтын);
14) сайлау жәшіктеріне, сайлау құжаттамасына мөр басуға немесе пломба салуға арналған құралдар.

Дауыс беруге арналған үй-жайда сондай-ақ:

1) кеңсе жабдықтары (үлкен конверттер, кеңсе желімі, қайшы, орауыш қағаз, жазатын қағаз, сызғыштар, қара не қаракөк сиялы шарикті қаламсаптар, қарындаштар, өшіргіштер, шпагат, кеңсе тескіші, сайлау құжаттамасына мөр басуға арналған құралдар);
2) өртке қарсы құралдар, апаттық жарықтандыру (аккумуляторлар, шырағдандар, сіріңке, қалта фонарі);
3) «Учаскелік сайлау комиссиясының төрағасы», «Учаскелік сайлау комиссиясының хатшысы» деген жазулары, көшелердің атаулары мен үйлердің нөмірлері жазылған көрсеткіштер. Учаскелік сайлау комиссиялары мүшелерінің өздерінің тегі, аты, әкесінің аты және сайлау комиссиясындағы атқаратын лауазымы көрсетілген омырауға тағатын белгісі болуға тиіс.

Дауыс беруге арналған үй-жайлардың ғимаратында дауыс беру орнының көрсеткіштері ілінуге тиіс. Егер бір ғимаратта бірнеше сайлау учаскелері орналасқан болса, онда сайлау учаскелерінің және тұрғындары осы сайлау учаскесінде дауыс беретін үйлердің нөмірлерін көрсете отырып, хабарландырулар ілінеді.

Дауыс беру өтетін ғимаратта сайлау учаскесінің нөмірі көрсетілген маңдайша орналасады. Сайлау учаскесінің аумағында дауыс беруге арналған үй-жайлардың көрсеткіштері орналасады.

Дауыс беру күні қағаз сайлау бюллетеньдерімен дауыс беруді өткізу кезіндегі учаскелік сайлау комиссиясының іс-қимылдары реттілігінің НОБАЙЫ[1]

1. Сайлау учаскесін ашу.

Ашу кезінде кандидаттардың сенім білдірген адамдары, байқаушылар мен БАҚ өкілдері қатысуға құқылы.

Комиссия төрағасы байқаушыларды және кандидаттар мен саяси партиялардың сенім білдірген адамдарын тіркеу журналында тіркейді.

2. Тұрақты және тасымалданатын жәшіктерге пломба салу немесе мөр басу.

Төраға дауыс беру басталардан 30 минут бұрын комиссияның барлық мүшелері мен қатысып отырған БАҚ өкілдеріне және байқаушыларға бос сайлау жәшіктерін көрсетеді.

Жәшіктерге мөр басу кезінде байқаушылар мен сенім білдірген адамдар оларға өздерінің қолдарын қоюға құқылы.

3. Сайлау бюллетеньдерін беру үшін жауапты комиссия мүшелерін айқындау.

Төраға сайлау бюллетеньдерін беруге жауапты комиссия мүшелерін белгілейді.

Комиссия мүшелерінің бюллетеньдер берілгенше оларға (алдын ала) қол қоюларына тыйым салынады.

4. Сайлау учаскесіне келіп түскен сайлау бюллетеньдерін санау.

Бюллетеньдерді санау нәтижелері учаскелік сайлау комиссиясының дауыс беру хаттамасына енгізіледі.

5. Учаскенің дауыс беруге дайын екендігі туралы хабарлау.

6. Сайлау учаскесін ашу туралы хаттамаға қол қою.

7. Сайлаушыларды дауыс беруге кірісуге шақыру.

8. Бір мезгілде дауыс беруге арналған үй-жайдағы сайлаушылардың санын реттеп отыру.

Сайлаушылардың саны көп болған жағдайда, кезек қалыптастырылады, ол сайлаушылардың дауыс беруді жүзеге асыруына кедергі жасамауға тиіс.

9. Сайлаушыларды сайлау бюллетеньдерін алу үшін сайлау тізімдерінде тіркеу (белгілеу).

Сайлау учаскесіне келген сайлаушы сайлау комиссиясының мүшесіне жеке басын куәландыратын құжатын көрсетеді. Сайлау комиссиясының мүшесі қағаздағы сайлаушы тізімдерінен сайлаушыны іздестіруді жүзеге асырады.

---

[1] дауыс беру күні электрондық және қағаз сайлау бюллетеньдерімен дауыс беруді өткізу кезіндегі учаскелік сайлау комиссиясы іс-қимылдарының реттілігін келесі нобайдан қараңыз.

Сайлаушы сайлаушылардың тізімінде болған жағдайда, сайлаушы өз тегінің тұсына қолын қояды.

Егер сайлаушы сайлаушылардың тізімінде болмаса, ол өзінің тұрғылықты жерінің сайлау учаскесінің шекарасына кіретін аумақта тіркелу фактісін құжат арқылы растай алады. Осы жағдайда, сайлау комиссиясы сайлаушыны учаске сайлаушыларының тізіміне енгізу туралы шешім қабылдайды және сайлаушы өз тегінің тұсына қолын қояды.

Сайлаушы дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәлігін көрсеткен кезде комиссия мүшесі сайлаушыны сайлаушылардың тізіміне енгізеді және оған дауыс беруге арналған сайлау бюллетенін (бюллетеньдерін) береді. Дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәлігі сайлаушыдан алынады (осы Жаднаманың 12-бетін қараңыз).

10. Сайлау учаскесінде дауыс беру

Әрбір сайлаушы өзі дауыс береді. Сайлауда дауыс құқығын басқа біреуге беруге және сол сияқты басқа адам үшін дауыс беруге жол берілмейді.

Сайлаушы сайлаушылардың тізіміне сәйкес жеке басын куәландыратын құжатты көрсетуі бойынша комиссия мүшесінен сайлау бюллететенін алады.

Бюллетеньді беру кезінде комиссия мүшелері оларға өздерінің қолдарын қояды, сондай-ақ дауыс беруге арналған бюллетеньді алған сайлаушының сайлаушылар тізіміндегі тегінің тұсына қолын қояды.

Сайлаушылар әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) дауыс беруге арналған бюллетеньді алғаны туралы сайлаушылар тізіміне қолын қояды.

Өзінің болу орнын ауыстырған сайлаушылар дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәлігін көрсетуі бойынша сайлаушылар тізіміне енгізіледі және барлығымен бірге дауыс береді (осы Жаднаманың 9-бетін қараңыз).

Сайлау комиссиясының төрағасы мен хатшысының бюллетеньдерге қол қоюға және беруге құқығы жоқ.

11. Дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде (тасымалданатын жәшіктердің көмегімен) дауыс беру

Тасымалданатын жәшіктердің көмегімен дауыс беру сайлаушының дауыс беру күні жергілікті уақыт бойынша сағат он екіден кешіктірілмей бере алатын жазбаша өтініші бойынша жүргізіледі.

Сайлаушылардың дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беруі кезінде, егер өкілдер мен байқаушылар учаскеде болса және тасымалданатын жәшіктерді бақылап жүруге ниет білдірсе, бақылап жүреді.

12. Сайлау учаскесіндегі дауыстарды санауды бастау

Дауыс беруді аяқтау уақыты келгеннен кейін учаскелік сайлау комиссиясының төрағасы үй-жайды жауып, дауыс беруге арналған үй-жайда орналасқан сайлаушылар ғана дауыс бере алатыны туралы хабарлайды.

Сайлау учаскесіндегі сайлаушылардың дауыстарын санау жергілікті уақытпен сағат жиырмада басталады. Дауыс беру уақыты өзгерген жағдайда дауыстарды санау дауыс беру аяқталғаннан кейін басталады.

Дауыстарды санау жүргізілетін столдар учаскелік сайлау комиссиялары мүшелерінің іс-әрекетін үй-жайдағы қатысушы барлық адамдардың көріп отыруы қамтамасыз етілетіндей етіп орналастырылады. Дауыстарды санау кезінде қатысатын сенім білдірілген адамдар мен байқаушылар дауыстарды санауды бюллетеньдердегі белгілердің көрініп тұруы қамтамасыз етілетіндей қашықтық пен жағдайда байқап тұрады.

Дауыстарды санау дауыс беру нәтижелері анықталғанға дейін үзіліссіз жүргізіледі. Сайлау учаскесінде дауыстарды санау уақыты санау басталған кезден бастап 12 сағаттан аспауға тиіс. Осы мерзімде сенім білдірілген адамның талабы бойынша дауыстарды қайта санау бір рет қана жүргізіледі.

- Бюллетеньдер салынған жәшіктерді ашардың алдында сайлаушылардың тізімдері бойынша дауыс берген сайлаушылардың есебін жүргізеді және олардың жалпы санын анықтайды. Сайлау комиссиясы сайлаушылардың тізімдері бойынша:

1) учаскедегі сайлаушылардың жалпы санын;
2) әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) жеке бюллетеньдер алған сайлаушылар санын;
3) комиссияның әрбір мүшесі берген әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) бюллетеньдер санын анықтайды.

- Пайдаланылмаған сайлау бюллетеньдерін санау және жою.
- Дауыс беруге арналған тұрақты және тасымалданатын жәшіктердегі пломбалардың немесе мөрлердің бүтіндігін тексеру.

13. Бірінші болып тасымалданатын сайлау жәшіктерін ашу

Бірінші болып тасымалданатын сайлау жәшіктері кезегімен ашылады.

Тасымалданатын сайлау жәшігіндегі бюллетеньдердің саны дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беру мүмкіндігін жасау туралы жазбаша өтініштердің санына сәйкес келуге тиіс. Егер тасымалданатын сайлау жәшігінде әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) белгіленген үлгідегі сайлау бюллетеньдерінің саны жазбаша өтініштердің тиісті санынан артық болып шықса, онда бұл жәшіктегі барлық сайлау бюллетеньдері жарамсыз деп танылады. Бұл жағдайда тасымалданатын сайлау жәшігінен алынған барлық сайлау бюллетеньдерінің жарамсыз деп танылғаны туралы акт жасалады, онда сонымен бірге осы тасымалданатын жәшіктің көмегімен дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс

жерде дауыс беруді өткізген комиссия мүшелерінің тегі, аты, әкесінің аты көрсетіледі. Дауыс беруге арналған тасымалданатын жәшіктер ашылғаннан кейін тұрақты жәшіктер ашылады.

14. Тұрақты жәшіктерді ашу

Белгіленбеген үлгідегі, сондай-ақ учаскелік сайлау комиссиясы төрағасының қолы қойылмаған сайлау бюллетеньдері жеке алынады. Белгіленбеген үлгідегі бюллетеньдер қайта саналады, жекелеген бумаға оралып, сыртына жазу жазылады. Тек белгіленген үлгідегі сайлау бюллетеньдері саналады.

Жәшіктерді ашқаннан кейін сайлау комиссиясы әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) жеке бюллетеньдердің саны бойынша:

1) әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) дауыс беруге қатысқан сайлаушылардың жалпы санын;
2) әрбір кандидат үшін берілген дауыстар санын;
3) әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) жарамсыз ден танылған бюллетеньдер санын;
4) учаскелік сайлау комиссиясы алған бюллетеньдер санын;
5) әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) жойылған бюллетеньдер санын анықтайды.

Дауыс беруге арналған жәшіктерден алынған бюллетеньдердің саны сайлаушылар тізімдерінің және дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беру туралы өтініштердің негізінде берілген бюллетеньдер санынан асып кеткен жағдайда, сайлау комиссиясының әрбір мүшесі берген бюллетеньдер саны анықталады.

Сайлаушы өзі дауыс беретін кандидат тегінің немесе сайлаушы дауыс беретін саяси партия атауының оң жағындағы бос шаршының ішіне кез келген белгі (қосу белгісі, галочка, “иә” деген сөз, таяқша, шеңбер, крестик және т.б.) соққан бюллетеньдер жарамды деп танылады.

- Мынадай бюллетеньдер:

1) белгіленбеген үлгідегі;
2) тиісті сайлау комиссиясы мүшесінің қолы қойылмаған;
3) жергілікті өзін-өзі басқару органдарының мүшелерін сайлау кезіндегі дауыс беруді қоспағанда, бір кандидаттан артық, бір саяси партиядан артық белгіленген;
4) белгі қарындашпен қойылған, түзету немесе өзге де бұрмалау іздері бар, сондай-ақ сайлаушылардың ерік білдіруін анықтау мүмкін емес бюллетеньдер жарамсыз деп танылады.

Дауыстарды тікелей санау кезінде жарамсыз сайлау бюллетеньдері дауыс беруге қатысқан сайлаушылардың бюллетеньдері қатарынан алып тасталады.

Келіспеушілік пайда болған жағдайда мәселені учаскелік комиссия дауыс беру жолымен шешеді. Бұл ретте шешім комиссия мүшелерінің жалпы санының жартысынан астамы даусымен қабылданады.

15. Дауыстарды санау нәтижелерін хаттамаға енгізу

Дауыс беру хаттамасы әр сайлау түрі бойынша жеке толтырылады.

Дауыс беру нәтижелері туралы хаттамаларды қарындашпен және әр түсті сиялармен толтыруға, сондай-ақ оларға қандай да бір түзетулер енгізуге жол берілмейді.

Бұл ретте дауыс беру нәтижелерінің сандық мәні сөзбен жазылып қайталануы тиіс.

Хаттама бір парақтың екі бетіне де басылады, хаттаманың бет жағы учаскелік сайлау комиссиясы төрағасының қолымен расталады.

16. Жалпыжұрттың танысуы үшін хаттама көшірмесін ілу

Әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыс, аудан, қала мәслихаты) хаттаманың көшірмесі жалпыжұрттың танысуы үшін сайлау учаскесінің үй-жайындағы арнайы белгіленген орынға дереу ілінеді және үй-жайда екі күн бойы тұрады.

Дауыстарды санау кезінде қатысқан адамның тілегі бойынша оған комиссия төрағасы мен хатшысының қолдары қойылып, сайлау комиссиясының мөрімен куәландырылған хаттаманың көшірмесі беріледі.

17. Барлық сайлау бюллетеньдері тиісті жазулары бар пакет-терге салынып, байланады, мөр басылады және сайлау комиссиясы мүшелерінің (кемінде екі) қолдарымен расталады.

18. Тиісті округтік (аумақтық) сайлау комиссиясына хатта-маларды жеткізу

Облыстық, аудандық, қалалық мәслихаттар депутаттарын сайлау бойынша дауыс беру нәтижелері туралы хаттамалар округтік сайлау комиссияларына жіберіледі.

Партиялық тізімдер бойынша сайланатын Парламент Мәжілісі депутаттарын сайлау бойынша дауыс беру хаттамалары тиісті аумақтық сайлау комиссияларына жіберіледі.

Өкілдер мен байқаушылардың хаттамаларға қоса жүруіне және оларды жоғары тұрған сайлау комиссиясына тапсыру кезінде қатысуына болады.

Дауыс беру күні электрондық және қағаз сайлау бюллетеньдерімен дауыс беруді өткізу кезіндегі учаскелік сайлау комиссиясының іс-қимылдары реттілігінің НОБАЙЫ

1. «Сайлау» ААЖ электрондық сайлау жүйесін ашу және орнату

Электрондық сайлау жүйесінің жабдықтары учаскелік сайлау комиссиясы мүшелерінің қатысуымен дауыс беруге кемінде үш күн қалғанда ашылып, орнатылады, ол туралы акт жасалады.

2. «Сайлау» ААЖ электрондық сайлау жүйесін іске қосу.

Дауыс беру басталғанға дейін сайлау комиссиясының төрағасы электрондық сайлау жүйесін қосудың мөр басылып жабылған паролін ашады және электрондық сайлау жүйесін оны енгізу жолымен іске қосады. Бұл ретте қатысушыларға парольдің сақталу шараларының бүтіндігіне алдын ала көз жеткізу мүмкіндігі қамтамасыз етілуі тиіс.

3. Сайлау учаскесін ашу.

Сайлау учаскесін ашу кезінде кандидаттардың сенім білдірген адамдары, байқаушылар мен БАҚ өкілдері қатысуға құқылы.

Комиссия төрағасы байқаушыларды, БАҚ өкілдерін және кандидаттардың сенім білдірілген адамдарын тіркеу журналында тіркейді.

Жасырын дауыс беруге арналған кабиналарға кіру, олардан шығу, олардан сайлау жәшіктеріне дейінгі жол, сондай-ақ жәшіктер, «Сайлау» ААЖ электрондық дауыс беру жүйесінің жабдықтары учаскелік сайлау комиссиясы мүшелерінің және қатысушы өкілдер мен байқаушылардың көз алдында орналасуға тиіс.

4. Тұрақты және тасымалданатын жәшіктерге пломба салу немесе мөр басу.

Барлық комиссия мүшелері мен қатысушы өкілдерге және байқаушыларға бос сайлау жәшіктері көрсетіледі.

Жәшіктерге мөр басу кезінде байқаушылар мен кандидаттардың сенім білдірілген адамдары оларға өз қолдарын қоюға құқылы.

5. Сайлау бюллетеньдерін беру үшін жауапты комиссия мүшелерін айқындау.

Комиссия мүшелерінің бюллетеньдерді бергенге дейін оларға (алдын ала) қол қоюларына тыйым салынады.

6. Сайлау учаскесіне келіп түскен сайлау бюллетеньдерін санау.

Бюллетеньдерді санау нәтижелері учаскелік сайлау комиссиясының дауыс беру хаттамасына енгізіледі.

7. «Сайлау» ААЖ электрондық сайлау жүйесін тексеру.

Учаскелік сайлау учаскесінің төрағасы дауыс беру басталардан 30 минут бұрын комиссия мүшелерінің қатысуымен:

электрондық сайлау жүйесінің дұрыс жұмыс жасауын тексереді;

сайлаушыларды есепке алу және электрондық дауыс беруге арналған құрылғыларды (сайлаушының электрондық карточкаларын) беру үшін жауапты және сайлаушылардың тізімдерінде жоқ, бірақ осы сайлау учаскесіне келген сайлаушылар туралы деректерді нақтылау үшін округтік немесе облыстық, Астана мен Алматы қалалары сайлау комиссияларымен байланыста болатын комиссия мүшелерін айқындайды.

Сәйкестендіру сервері күн мен уақытты растағаннан кейін бағдарлама автоматты түрде дауыс беру режиміне көшеді.

8. Учаскенің дауыс беру үшін дайын екендігі туралы хабарлау.

9. Сайлау учаскесін ашу туралы хаттамаға қол қою.

10. Сайлаушыларды дауыс беруге кірісуге шақыру.

11. Үй-жайдағы сайлаушылардың санын бір мезгілде реттеп отыру.

Сайлаушылар саны жасырын дауыс беруге арналған кабиналардың санынан асатын жағдайда, кезек құрылады, ол сайлаушылардың дауыс беруді жүзеге асыруына кедергі жасамауға тиіс.

Бір тәсілмен (электрондық не қағаз бюллетеньмен) дауыс берген сайлаушының басқа тәсілмен дауыс беруіне жол берілмейді.

12. Сайлаушыларды сайлау бюллетеньдерін алу үшін сайлау тізімдерінде тіркеу (белгілеу).

Сайлау учаскесіне келген сайлаушы сайлау комиссиясының мүшесіне жеке басын куәландыратын құжатын көрсетеді. Сайлау комиссиясының мүшесі қағаздағы сайлаушы тізімдерінен сайлаушыны іздестіруді жүзеге асырады.

Сайлаушы сайлаушылардың тізімінде болған жағдайда, сайлаушы өз тегінің тұсына әр сайлау бойынша жеке қолын қояды.

Егер сайлаушы сайлаушылардың тізімінде болмаса, ол өзінің тұрғылықты жерінің сайлау учаскесінің шекарасына кіретін аумақта тіркелу фактісін құжат арқылы растай алады. Осы жағдайда, сайлау комиссиясы сайлаушыны учаске сайлаушыларының тізіміне енгізу туралы шешім қабылдайды және сайлаушы өз тегінің тұсына қолын қояды.

Сайлаушы дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәлігін көрсеткен кезде комиссия мүшесі сайлаушыны сайлаушылардың тізіміне енгізеді және оған дауыс беруге арналған сайлау бюллетенін береді. Дауыс беру құқығын беретін есептен шығару куәлігі сайлаушыдан алынады (осы Жадднаманың 12-бетін қараңыз).

Сайлаушылардың тізімінде тіркеу рәсімі аяқталғаннан кейін сайлаушы өзінің қай – электрондық немесе қағаз – тәсілмен дауыс беретінін таңдайды. Сайлаушы электрондық тәсілмен тек жеке куәлігін көрсеткен кезде ғана дауыс бере алады.

Сайлаушы қағаз тәсілімен дауыс беруге ниет білдірген жағдайда, оған сайлау комиссиясының мүшесі қағаз бюллетень береді.

Сайлаушы электрондық тәсілмен дауыс беруге ниет білдірген жағдайда және оның жеке куәлігінде штрих-код болған кезде штрих-кодтарды оқығыш құралдың көмегімен (бұдан әрі - ШКО), сайлаушының жеке куәлігінің штрих-кодын сайлау учаскесінің компьютерінде оқу жүргізіледі.

Есептен шығару куәлігінің негізінде сайлаушылар тізіміне енгізілген сайлаушы қағаз бюллетеньдермен ғана дауыс беруге қатысады.

Штрих-код болмаған кезде сайлаушының жеке куәлігінің нөмірі клавиатура арқылы учаске компьютеріне қолмен енгізіледі.

Компьютерде сайлаушының жеке куәлігі нөмірінің немесе сайлау учаскесінің дерекқорына енгізілген штрих-кодтың болуы тексеріледі. Компьютердің экранынан сайлаушының деректері көрінеді, олар сайлаушының жеке куәлігінің деректерімен салыстырылады.

Тексеру нәтижесі оң болған кезде сайлаушыға іске қосылған сайлаушының электрондық карточкасы (бұдан әрі - СЭК) беріледі. Сайлаушы жасырын дауыс беруге арналған кабинаға өтеді.

Штрих-кодты сканерлегеннен немесе сайлаушының жеке куәлігінің нөмірін учаске компьютеріне қолмен енгізгеннен кейін сайлаушылар тізімінде болмаған және оған енгізілген сайлаушының СЭК-ін іске қосу үшін сайлаушыны тіркеу кезінде берілген реттік нөмірі енгізіледі.

13. Сайлау учаскесінде электрондық тәсілмен дауыс беру.

Сайлаушы жасырын дауыс беруге арналған кабинада электрондық тәсілмен дауыс бергеннен кейін СЭК-ті дауыс беру терминалынан алып, комиссия мүшесіне береді, ол кідіріссіз, сайлаушының қатысуымен, оны дауыс беру нәтижелерін оқу үшін жинақтағышқа салады, бұл ретте СЭК-тен сайлаушының дауыс беру нәтижелерін учаске компьютері автоматты түрде оқу жүргізіледі де одан соң сайлаушының дауыс беру нәтижесі өшіріледі және одан кейін СЭК басқа тіркелген сайлаушы үшін қайта іске қосуға дайын болады.

Электрондық дауыс беруге және дауыстарды санауға кедергі келтіретін техникалық ақаулар туындаған жағдайда сайлау комиссиясы бағдарламаны қайта қосу туралы шешім қабылдауға құқылы, ол хаттамамен ресімделеді және оған сайлау комиссиясының мүшелері қол қояды. Бұл шешімнің орындалуы электрондық сайлау жүйесін пайдалануды қамтамасыз ететін маманға жүктеледі.

Егер жабдықтың техникалық жай-күйі сайлауды тиісті дәрежеде өткізуге мүмкіндік бермесе, онда тиісті сайлау учаскесінде дауыс беру Орталық немесе тиісті аумақтық сайлау комиссиясының шешімімен ақауларды жоюға және дауыс беруді ұйымдастыруға қажетті мерзімге кейінге қалдырылады.

14. Сайлау учаскесінде қағаз сайлау бюллетеньдерімен дауыс беру.

Сайлаушы тиісті тіркелгеннен кейін комиссия мүшесінен сайлау бюллетеньдерін алады.

Бюллетеньді беру кезінде комиссия мүшесі оларға өзінің қолын қояды, сондай-ақ дауыс беруге арналған бюллетеньді алған сайлаушының тізімдегі тегінің тұсына қол қояды.

Сайлаушылар әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыстық, аудандық, қалалық мәслихат) дауыс беруге арналған сайлаушылар тізіміне қолын қояды.

Әрбір сайлаушы өзі дауыс береді. Сайлауда дауыс құқығын басқа біреуге беруге және сол сияқты басқа адам үшін дауыс беруге жол берілмейді.

Учаскелік сайлау комиссиясының төрағасы мен хатшысының бюллетеньдерді беруге және оларға қол қоюға құқығы жоқ.

Дауыс берушілер сайлау бюллетеньдерін жасырын дауыс беруге арналған кабинада толтырады.

Толтырылған бюллетеньдерді сайлаушы дауыс беруге арналған жәшікке салады.

15. Дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс (тасымалданатын жәшіктердің көмегімен) дауыс беру.

Дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс дауыс беру тасымалданатын жәшіктердің көмегімен қағаз сайлау бюллетеньдерімен жүргізіледі.

Тасымалданатын жәшіктердің көмегімен дауыс беру сайлаушының жазбаша өтініші бойынша жүргізіледі.

Сайлаушылардың дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс дауыс беруі кезінде учаскеде қатысып отырған сенім білдірілген адамдар, байқаушылар, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері, ниет білдірген жағдайда, тасымалданатын жәшіктерді алып жүргендерге ере жүреді.

16. Сайлау учаскесіндегі дауыстарды санауды бастау.

Сайлау учаскесіндегі дауыстарды санау жергілікті уақытпен жиырма сағатта басталады. Егер осы учаскеде дауыс беру уақыты өзгерген жағдайда, дауыстарды санау дауыс беру аяқталғаннан кейін басталады.

Электрондық сайлау жүйесі бойынша дауыстарды санау Сайлау туралы заңның 50-6-бабына сәйкес дереу осы учаскеде дауыс беру аяқталғаннан кейін жүргізіледі, бірақ осы учаскедегі дауыс беруге арналған барлық құрылғылардағы (СЭК) деректер электрондық сайлау жүйесіне енгізілмей тұрып басталмауы керек.

Дауыстарды санау туралы мәліметтер дауыс беру туралы деректер құрылғысында тіркелуге тиіс.

Қағаз сайлау бюллетеньдері бойынша дауыстарды санау дауыс беру нәтижелерін алғанға дейін үзіліссіз жүргізіледі. Сайлау учаскесінде дауыстарды санау уақыты санау басталған кезден бастап 12 сағаттан аспауға тиіс.

17. Пайдаланылмаған қағаз сайлау бюллетеньдерін санау және жою.

18. Дауыс беруге арналған тұрақты және тасымалданатын жәшіктердегі пломбалардың немесе мөрлердің бүтіндігін тексеру.

19. Бірінші болып тасымалданатын сайлау жәшіктерін ашу.

Тасымалданатын сайлау жәшігіндегі әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыстық, аудандық, қалалық мәслихат) бюллетеньдердің саны дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беру мүмкіндігін жасау туралы жазбаша өтініштердің санына сәйкес келуге тиіс.

20. Тұрақты жәшіктерді ашу.

Белгіленбеген үлгідегі, сондай-ақ сайлау бюллетеньдерінде учаскелік сайлау комиссиясы мүшесінің қолы қойылмаған сайлау бюллетеньдері жеке алынады. Белгіленбеген үлгідегі сайлау бюллетеньдері қайта саналады, жекелеген бумаға оралып, сыртынан жазу жазылады және хаттама жасалады. Тек белгіленген үлгідегі сайлау бюллетеньдері саналады.

Сайлау бюллетеньдерін сайлау кезінде әрбір бюллетень қатысушыларға көрсетіледі және сайлаушының ерік білдіруі жарияланады.

Әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыстық, аудандық, қалалық мәслихат) барлық сайлау бюллетеньдері әрбір мәслихат депутаттығына кандидат бойынша жеке-жеке қатталып жиналады.

Кейіннен бюллетеньдердің әрбір қаттамасы жеке саналады.

Сенім білдірілген адамның талап етуі бойынша учаскелік сайлау комиссиясы дауыстарды қайта санауды жүргізеді, ол бір рет қана жүргізіледі.

21. Дауыстарды санау нәтижелерін хаттамаларға енгізу.

Дауыс беру хаттамасы әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыстық, аудандық, қалалық мәслихат) жеке толтырылады.

Сайлау учаскесінде мәслихат депутаттығына кандидаттарға және саяси партияларға берілген дауыстарды санау кезінде дауыс беру хаттамасының үш түрі пайдаланылады:

1) электрондық сайлау бюллетенімен дауыс бергендегі дауыс беру хаттамалары;

2) қағаз сайлау бюллетенімен дауыс бергендегі дауыс беру хаттамалары;
3) электрондық және қағаз сайлау бюллетеньдерімен дауыс беру хаттамаларының деректері бойынша жиынтық дауыс беру хаттамалары (қосымша).

Дауыс беру нәтижелері туралы хаттамаларды қарындашпен және әр түсті сиялармен толтыруға, сондай-ақ оларға қандай да бір түзетулер енгізуге жол берілмейді.

2) және 3) тармақшаларда көрсетілген хаттамалардағы сандық мән сөзбен жазылып қайталануы тиіс.

Хаттама бір парақтың екі бетіне жазылады.

22. Электрондық сайлау бюллетенімен дауыс беру кезінде дауыс беру хаттамасына электрондық цифрлық қолтаңба қою.

Электрондық сайлау бюллетенімен дауыс беру туралы хаттама учаскелік сайлау комиссиясы төрағасының электрондық цифрлық қолтаңбасы қойылғаннан кейін электрондық түрде Қазақстан Республикасы Орталық сайлау комиссиясына жіберіледі.

23. Электрондық және қағаз сайлау бюллетеньдерімен дауыс беру хаттамаларының деректері бойынша дауыс берудің жиынтық хаттамасын жасау.

Мәслихат депутаттығына кандидаттар мен саяси партияларға дауыс берудің (жиынтық) хаттамалары электрондық және қағаз сайлау бюллетеньдерімен дауыс беру хаттамаларының деректері бойынша жасалады.

«Сайлау учаскесіндегі сайлаушылардың жалпы саны» деген баған әр сайлау түрі бойынша (Мәжіліс, облыстық, аудандық, қалалық мәслихат) сайлаушылардың қағаздағы тізімінің деректері негізінде толтырылады.

24. Хаттамалардың көшірмелерін жалпыжұрттың танысуы үшін ілу және заңға сәйкес дауыстарды санау кезінде қатысушы адамдардың қалауы бойынша көшірмелерді беру.

25. Барлық сайлау бюллетеньдері тиісті жазулармен бумаларға қатталып оралады, мөр басылады және сайлау комиссиясы мүшелерінің (екіден кем емес) қолдарымен расталады.

26. Хаттамаларды тиісті округтік (аумақтық) сайлау комиссиясына жеткізу.

Облыстық, аудандық, қалалық мәслихаттар депутаттарын сайлау бойынша дауыс беру нәтижелері туралы хаттамалар округтік сайлау комиссияларына жіберіледі.

Партиялық тізімдер бойынша сайланатын Парламент Мәжілісі депутаттарын сайлау бойынша дауыс беру хаттамалары тиісті аумақтық сайлау комиссияларына жіберіледі.

Өкілдер мен байқаушылардың хаттамаларға қоса жүруіне және оларды жоғары тұрған сайлау комиссиясына тапсырғанда қатысуына болады[2].

---

[2] Жаднамада «Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Конституциялық заңның, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің, Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы кодексінің және Қазақстан Республикасы Орталық сайлау комиссиясы қаулыларының ережелері пайдаланылды.

ПАМЯТКА
ЧЛЕНУ УЧАСТКОВОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНОЙ КОМИССИИ ПО ВЫБОРАМ ДЕПУТАТОВ МАЖИЛИСА ПАРЛАМЕНТА И МАСЛИХАТОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

18 августа 2007 года состоятся выборы депутатов Мажилиса Парламента и маслихатов Республики Казахстан.

98 депутатов Мажилиса Парламента избираются на основе пропорциональной избирательной системы по партийным спискам.

По одномандатным территориальным избирательным округам избираются депутаты областных, городских, районных маслихатов.

Участковые избирательные комиссии обеспечивают организацию и проведение выборов депутатов Мажилиса Парламента и маслихатов.

Статус и полномочия участковых избирательных комиссий определяются Конституционным законом Республики Казахстан «О выборах в Республике Казахстан» (далее - Закон о выборах).

Порядок формирования участковой избирательной комиссии, требования к ее членам определяются в Главе 2 Общей части Закона о выборах.

Состав участковых избирательных комиссий публикуется в средствах массовой информации не позднее чем через семь дней после назначения выборов (ст. 13 Закона о выборах).

Полномочия участковых избирательных комиссий

Участковая избирательная комиссия:

проводит на избирательном участке избирательные мероприятия по выборам депутатов Мажилиса Парламента, избираемых по партийным спискам, и маслихатов;

оповещает избирателей о местонахождении участковой комиссии;

уточняет список избирателей на соответствующем избирательном участке;

знакомит граждан со списком избирателей, рассматривает заявления об ошибках и неточностях в списках и решает вопросы о внесении в него соответствующих изменений;

оповещает избирателей о дне, времени и месте голосования;

готовит помещение, обеспечивает изготовление кабин и урн для голосования;

организует на избирательном участке голосование в день выборов;

проводит подсчет голосов и определяет результаты голосования на участке;

рассматривает заявления и жалобы по вопросам подготовки и организации голосования и принимает по ним решения;

осуществляет другие полномочия в соответствии с законодательством Республики (ст. 18 Закона о выборах).

Заседания избирательных комиссий правомочны, если в них принимает участие не менее двух третей от общего числа членов комиссии (п. 4 ст. 20).

Решения или действия (бездействие) избирательной комиссии могут быть обжалованы в вышестоящую избирательную комиссию и (или) в суд в течение десяти дней со дня принятия решения или совершения действия (бездействия), если иные сроки обжалования не установлены Законом о выборах. По истечении указанных сроков заявление на решение и (или) действия (бездействие) избирательной комиссии рассмотрению не подлежит (п. 9 ст. 20).

Государственные органы, организации, органы местного самоуправления, а также их должностные лица обязаны оказывать содействие избирательным комиссиям в осуществлении их полномочий, предоставлять им необходимые сведения и материалы, давать ответы на обращения избирательных комиссий в трехдневный срок, а в день выборов и предшествующий ему день – немедленно (п. 10 ст. 20).

Статус члена избирательной комиссии

Член избирательной комиссии:

1) извещается о заседаниях соответствующей избирательной комиссии за сорок восемь часов, за исключением случаев, требующих незамедлительного принятия решения;
2) вправе выступать на заседании избирательной комиссии, вносить предложения по вопросам, входящим в компетенцию соответствующей избирательной комиссии, и требовать проведения по ним голосования;
3) вправе задавать другим участникам заседания вопросы в соответствии с повесткой дня и получать на них ответы по существу;
4) вправе знакомиться с документами и материалами избирательной комиссии, в которой он состоит, получать удостоверенные их копии;
5) обязан соблюдать требования Конституции, Закона о выборах и иного законодательства Республики Казахстан, общепринятые нормы этики;

6) обязан выполнять возложенные на него обязанности, решения и указания избирательной комиссии и ее председателя, вышестоящей избирательной комиссии;
7) обязан обеспечивать соблюдение и защиту избирательных прав и законных интересов граждан, проявлять беспристрастность и независимость при принятии решений, а также воздерживаться от публичной оценки деятельности кандидатов, политических партий, выдвинувших партийные списки;
8) не связан решениями политической партии либо иного общественного объединения, представителем которых он является, и не имеет права отстаивать их интересы (п. 5 ст. 19).

Члены избирательных комиссий на период подготовки и проведения выборов могут по их желанию освобождаться по решению комиссии от выполнения производственных или служебных обязанностей с сохранением средней заработной платы за счет средств, выделенных на проведение выборов.

Членам избирательных комиссий, являющимся государственными служащими, на период подготовки и проведения выборов сохраняется среднемесячная заработная плата по месту их основной работы.

Оплата сверхурочной работы, работы в праздничные и выходные дни, труда в ночное время, членов избирательных комиссий, в том числе являющихся государственными служащими, осуществляется за счет средств, выделенных на проведение выборов (п. 11 ст. 20).

Члены избирательных комиссий в период проведения выборов не могут быть уволены с работы либо переведены на другую работу по инициативе работодателя без их согласия (п. 4 ст. 19).

Супруг (супруга) и близкие родственники кандидатов, а также лица, находящиеся у кандидатов в непосредственном подчинении, не могут состоять в избирательных комиссиях, обеспечивающих непосредственную организацию и проведение в избирательном округе выборов, в которых участвует данный кандидат. Указанные лица освобождаются от обязанностей члена избирательной комиссии со дня регистрации соответствующего кандидата (п. 12 ст. 20).

Гласность в деятельности избирательных комиссий

Деятельность избирательных комиссий осуществляется на основе коллегиальности, гласности и открытости (п. 1 ст. 20).

Решения комиссий принимаются открытым голосованием большинством голосов от общего числа их членов, кроме иных случаев, установленных Законом о выборах. Члены избирательной комиссии,

не согласные с ее решением, вправе высказать особое мнение, которое незамедлительно доводится до сведения вышестоящей избирательной комиссии и в письменной форме прилагается к протоколу заседания комиссии (п. 5 ст. 20).

Избирательные комиссии создают условия для свободного ознакомления всех лиц со своими решениями, которые размещаются в общедоступных телекоммуникационных сетях, а в случаях, предусмотренных Законом о выборах, подлежат иному опубликованию.

Политические партии, не имеющие представителя в составе избирательных комиссий, вправе делегировать в соответствующую избирательную комиссию своего представителя с правом совещательного голоса на период подготовки и проведения избирательной кампании.

Представитель политической партии с правом совещательного голоса вправе выступать на заседании избирательной комиссии, вносить предложения по вопросам, входящим в компетенцию избирательной комиссии, вправе обжаловать действия (бездействие) избирательной комиссии в вышестоящую избирательную комиссию или суд (п. 6 ст. 20).

На заседаниях избирательной комиссии могут присутствовать кандидаты, доверенные лица, наблюдатели, представители средств массовой информации при наличии служебного удостоверения и задания редакции.

Кандидаты в депутаты, политические партии, выдвинувшие партийные списки, при рассмотрении вопросов, их касающихся, заблаговременно извещаются о заседаниях соответствующих избирательных комиссий и повестке дня.

Запрещается присутствие в помещении избирательной комиссии посторонних лиц, не связанных с избирательным процессом (п. 7 ст. 20).

В день голосования с момента открытия избирательного участка для голосования и до установления результатов голосования при подсчете голосов избирателей на избирательном участке вправе одновременно присутствовать по одному доверенному лицу от каждого кандидата, по одному представителю от каждого средства массовой информации при наличии служебного удостоверения и задания редакции и по одному наблюдателю от каждой политической партии, иного общественного объединения, других некоммерческих организаций Республики Казахстан и наблюдатели иностранных государств и международных организаций (п. 8 ст. 20).

Полномочия наблюдателя от политических партий, иных общественных объединений, некоммерческих организаций Республики Казахстан должны быть удостоверены в письменной форме с указанием его фамилии, имени, отчества. Данный документ заверяется печатью организации, направившей наблюдателя, и действителен при предъявлении документа,

удостоверяющего личность наблюдателя. Документы предъявляются председателю избирательной комиссии либо лицу, его замещающему, для регистрации наблюдателя путем внесения данных о нем в журнал учета (п. 1 ст. 20-1).

Наблюдатели политических партий, иных общественных объединений, некоммерческих организаций Республики Казахстан вправе:

1) присутствовать на заседании избирательной комиссии;
2) получать информацию о количестве избирателей, принявших участие в голосовании, в том числе в голосовании вне помещения;
3) находиться в помещении для голосования соответствующего избирательного участка во время проведения голосования и подсчета голосов;
4) сопровождать переносные избирательные урны, в том числе находиться в транспортном средстве во время их перевозки;
5) наблюдать за ходом голосования, процедурой подсчета голосов и оформления результатов голосования на избирательном участке, в пункте для голосования в условиях, обеспечивающих возможность четкого обозрения всех перечисленных процедур;
6) обжаловать решения, действия (бездействие соответствующей избирательной комиссии и (или) ее членов в вышестоящую избирательную комиссию или в суд;
7) присутствовать при проведении голосования избирателей вне помещения для голосования в случае невозможности их прибыть в помещение для голосования;
8) присутствовать при подсчете и погашении членами участковой избирательной комиссии неиспользованных избирательных бюллетеней;
9) делать фото-, аудио – и видеозаписи, не мешая ходу голосования и подведению его итогов;
10) наблюдать процедуру передачи протоколов о результатах голосования вышестоящим избирательным комиссиям;
11) после проведения голосования знакомиться с протоколами избирательной комиссии об итогах голосования, получать их заверенные копии;
12) обращать внимание членов избирательной комиссии на нарушения требований Закона о выборах, вручать им соответствующие письменные заявления, акты о нарушениях и получать отметки о вручении. Председатель избирательной комиссии, лицо, его замещающее, обязаны по заявлению доверенных лиц, наблюдателей приложить к протоколу подсчета голосов составленные ими акты (п. 2 ст. 20-1).

Наблюдатели политических партий, иных общественных объединений, некоммерческих организаций Республики Казахстан обязаны:

1) иметь при себе документы, удостоверяющие их личность и полномочия;
2) не вмешиваться в избирательный процесс, в процедуру подсчета голосов и принятия решений избирательной комиссией;
3) не предпринимать действий, препятствующих работе избирательной комиссии;
4) выполнять требования председателя избирательной комиссии по соблюдению правил поведения на избирательном участке, установленных соответствующей избирательной комиссией;
5) основывать свои замечания на документированных, действительных и поддающихся проверке фактах;
6) соблюдать требования Закона о выборах и иного законодательства Республики Казахстан;
7) сохранять непредвзятость, не выражать предпочтения конкретному кандидату, политической партии (п. 3 ст. 20-1).

В случае нарушения законодательства Республики Казахстан наблюдателями политических партий, иных общественных объединений, некоммерческих организаций Республики Казахстан соответствующая избирательная комиссия вправе отменить регистрацию наблюдателя (п. 4 ст. 20-1).

Наблюдатели иностранных государств и международных организаций <u>аккредитуются</u> при Центральной избирательной комиссии по представлению Министерства иностранных дел Республики Казахстан (п. 2 ст. 20-2).

Аккредитованным наблюдателям иностранных государств и международных организаций выдается удостоверение установленного Центральной избирательной комиссией образца, являющееся основанием для их деятельности в период проведения избирательной кампании (п. 4 ст. 20-2).

Представители иностранных средств массовой информации вправе присутствовать на избирательных участках при ***наличии аккредитационной карточки***, выданной Министерством иностранных дел Республики Казахстан.

Наблюдатели иностранных государств и международных организаций, представители иностранных средств массовой информации имеют право:

1) присутствовать на всех стадиях избирательного процесса;
2) получать в избирательных комиссиях информацию о ходе избирательной кампании;

3) доступа на избирательные участки во время проведения голосования и подсчета голосов;
4) встречаться с участниками избирательного процесса;
5) информировать членов избирательных комиссий о своих наблюдениях, выявленных нарушениях, вносить рекомендации;
6) делать публичные заявления;
7) наблюдать процедуру передачи протоколов о результатах голосования вышестоящим избирательным комиссиям (п. 6 ст. 20-2).

Наблюдатели иностранных государств и международных организаций, представители иностранных средств массовой информации обязаны:

1) иметь при себе документы, удостоверяющие их личность и аккредитацию;
2) не вмешиваться в избирательный процесс, в процедуру подсчета голосов и принятия решений избирательной комиссией;
3) не предпринимать действий, препятствующих работе избирательной комиссии;
4) выполнять требования председателя избирательной комиссии по соблюдению правил поведения на избирательном участке, установленных соответствующей избирательной комиссией;
5) сохранять непредвзятость, не выражать предпочтения конкретному кандидату, политической партии;
6) соблюдать требования Закона о выборах и иного законодательства Республики Казахстан (п. 7 ст. 20-2).

В случае нарушения наблюдателями законодательства Республики Казахстан или общепризнанных норм международного права соответствующая избирательная комиссия вправе внести в Центральную избирательную комиссию представление об отзыве аккредитации наблюдателя иностранного государства, международной организации (п. 9 ст. 20-2).

Списки избирателей

Список избирателей по месту жительства составляет соответствующий акимат на основании сведений, представляемых органами, осуществляющими учет населения.

Списки избирателей по каждому избирательному участку подписываются соответствующим акимом и представляются по акту в соответствующую избирательную комиссию за двадцать дней до начала голосования (п. 5 ст. 24).

Основанием для включения гражданина в список избирателей на конкретном избирательном участке является факт его регистрации по месту жительства на территории этого избирательного участка (п. 3 ст. 24).

Гражданин может быть включен только в один список избирателей (п. 3 ст. 25).

Списки избирателей по избирательным участкам, образованным по месту жительства граждан, за пятнадцать дней до дня голосования соответствующими участковыми избирательными комиссиями представляются избирателям для ознакомления (п. 1 ст. 26).

В список избирателей участковой избирательной комиссией включаются только лица по каким-либо причинам не попавшие в основной список и представившие документы о его регистрации по месту жительства на территории этого избирательного участка, а также голосующие по открепительным удостоверениям на право голосования.

Внесение изменений в списки избирателей после начала подсчета голосов запрещается (п. 10 ст. 24).

Предвыборная агитация

Иностранцам, лицам без гражданства, иностранным юридическим лицам и международным организациям запрещается осуществлять деятельность, препятствующую и (или) способствующую избранию политических партий и кандидатов в депутаты маслихатов, достижению определенного результата на выборах (п. 1 ст. 27).

В день выборов и предшествующий ему день (17 и 18 августа) любая предвыборная агитация запрещается (п. 1 ст. 32).

Печатные агитационные материалы, ранее вывешенные вне помещений избирательных комиссий и помещений для голосования, могут сохраняться на прежних местах (п. 2 ст. 32).

Запрещается проводить опрос общественного мнения в день выборов в помещении для голосования (п. 9 ст. 28).

Проведение голосования

Голосование по выборам депутатов Мажилиса Парламента, избираемых по партийным спискам, и маслихатов проводится в день выборов с семи до двадцати часов по местному времени. Территориальные или окружные избирательные комиссии по представлению соответствующего акима, участковых избирательных комиссий вправе устанавливать иное время начала и окончания голосования. При этом голосование не может начинаться ранее шести часов и заканчиваться позднее двадцати двух часов (п. 1 ст. 38).

О времени и месте голосования участковая избирательная комиссия оповещает избирателей не позднее, чем за десять дней до дня проведения

голосования через средства массовой информации, а также иными способами (п. 2 ст. 38).

В день голосования по выборам депутатов Мажилиса, избираемых по партийным спискам, и маслихатов участковые избирательные комиссии за один час до начала голосования должны приступить к открытию участков для голосования.

Председатель соответствующей избирательной комиссии регулирует количество избирателей, находящихся в помещении для голосования одновременно; ответственен за порядок и имеет право потребовать от любого, кто нарушает положения Закона о выборах и препятствует проведению голосования, покинуть помещение.

В день голосования запрещается присутствие на избирательном участке посторонних лиц, не связанных с избирательным процессом.

В случае нарушения законодательства Республики Казахстан о выборах член участковой избирательной комиссии немедленно отстраняется от участия в ее работе, а наблюдатель и иные лица удаляются из помещения для голосования по мотивированному решению избирательной комиссии, принятому в письменной форме (п. 2 ст. 39).

Выдача избирательных бюллетеней

Каждый избиратель голосует лично.

Передача права голоса, как и голосование за других лиц на выборах не допускаются.

Бюллетени для голосования должны выдаваться избирателям на основании списков избирателей по предъявлении документа, удостоверяющего личность избирателя.

Избиратели расписываются в списке в получении бюллетеней по каждому виду выборов.

Член комиссии, выдавший бюллетень (бюллетени), ставит в них свою подпись, а также расписывается в списке против фамилии избирателя, получившего бюллетень (бюллетени).

Председатель и секретарь избирательной комиссии не вправе выдавать бюллетени.

18 августа 2007 года на выборах депутатов Мажилиса Парламента и депутатов маслихатов в участковые избирательные комиссии городов Астана и Алматы доставляются бюллетени двух видов:

1) избирательный бюллетень для голосования по выборам депутатов Мажилиса Парламента Республики Казахстан, избираемых по партийным спискам;
2) избирательный бюллетень для голосования по выборам депутатов городского маслихата.

В участковые избирательные комиссии иных, кроме городов Астана и Алматы, населенных пунктов доставляются бюллетени трех видов:

1) избирательный бюллетень для голосования по выборам депутатов Мажилиса Парламента Республики Казахстан, избираемых по партийным спискам;
2) избирательный бюллетень для голосования по выборам депутата областного маслихата;
3) избирательный бюллетень по выборам депутата районного либо городского маслихата.

Избирательные бюллетени доставляются участковым избирательным комиссиям не позднее, чем за один день до выборов с резервом в 1% от общего числа избирателей.

Избиратель, включенный в список избирателей на основании открепительного удостоверения, участвует в голосовании только бумажными бюллетенями.

Голосование вне помещения для голосования

В случае, когда отдельные избиратели по состоянию здоровья, по причине ухода за больным членом семьи, а также находящиеся в отдаленных и труднодоступных районах, где не образованы избирательные участки, не могут прибыть для голосования, участковая избирательная комиссия по их письменной просьбе, которая может быть подана не позднее двенадцати часов местного времени в день голосования, должна организовать голосование в месте пребывания этих избирателей. В указанных случаях председатель избирательной комиссии делает соответствующую отметку в списке избирателей против фамилии избирателя, подавшего заявление.

При организации голосования вне помещения для голосования переносную урну сопровождают два члена избирательной комиссии.

Члены участковой избирательной комиссии обязаны информировать наблюдателей, доверенных лиц и представителей средств массовой информации о голосовании избирателей вне помещения для голосования.

При выезде членов избирательной комиссии для организации голосования вне помещения для голосования их вправе сопровождать наблюдатели либо доверенные лица.

При организации голосования вне помещения для голосования члены избирательной комиссии должны быть обеспечены необходимым количеством избирательных бюллетеней с учетом их возможного повреждения.

При голосовании вне помещения для голосования бюллетень (бюллетени) выдается избирателям на основании заявления о голосовании вне помещения для голосования, о чем они расписываются в заявлении.

Член комиссии, выдавший бюллетень (бюллетени), ставит в нем свою подпись, а также расписывается в заявлении о голосовании вне помещения для голосования (ст. 41).

Выдача открепительных удостоверений на право голосования

При перемене избирателем места своего пребывания в период между представлением списков избирателей для всеобщего ознакомления и днем выборов участковая избирательная комиссия по просьбе избирателя и по предъявлении документа, удостоверяющего его личность, выдает избирателю открепительное удостоверение на право голосования.

Открепительные удостоверения передаются по акту районными, городскими, районными в городе избирательными комиссиями в участковые избирательные комиссии не позднее, чем за шестнадцать дней до дня голосования.

По предъявлении открепительного удостоверения на право голосования участковая избирательная комиссия в день голосования включает избирателя в список избирателей на избирательном участке по месту его пребывания и делается соответствующая отметка в списке избирателей (п. 6-1 ст. 41).

Открепительное удостоверение не выдается избирателям, желающим участвовать в голосовании в другом избирательном округе или на другом избирательном участке в пределах одного населенного пункта.

Член участковой избирательной комиссии, выдавший открепительное удостоверение по внесенному заявлению, в списке избирателей напротив фамилии избирателя в графе «примечания» вносит запись о выдаче открепительного удостоверения, его номер, дату выдачи и ставит свою подпись.

Заявление избирателя на получение открепительного удостоверения прилагается к списку избирателей и является основанием для исключения его из списка избирателей по соответствующему избирательному участку.

Выдача открепительных удостоверений прекращается в восемнадцать часов по местному времени дня, предшествующего дню голосования (п. 6-1 ст. 41).

Утраченные открепительные удостоверения не восстанавливаются.

Дубликаты открепительных удостоверений не выдаются.

По предъявлении открепительного удостоверения участковая избирательная комиссия в день голосования включает избирателя в список избирателей на избирательном участке по месту его пребывания.

Избиратель, включенный в список избирателей на основании открепительного удостоверения, участвует в голосовании только бумажными бюллетенями.

Бюллетени для голосования выдаются в соответствии с имеющимся у избирателя открепительным удостоверением.

При предъявлении избирателем открепительного удостоверения член участковой избирательной комиссии по номерам избирательного

округа и участковой избирательной комиссии, выдавшей открепительное удостоверение, решает какие избирательные бюллетени выдать избирателю.

Избирательный бюллетень по выборам депутатов районного маслихата выдается избирателю, если участковая избирательная комиссия, выдавшая открепительное удостоверение, и участковая избирательная комиссия по месту прибытия избирателя находятся не в одном населенном пункте, но на территории одного округа по выборам депутатов районного маслихата.

Избирательный бюллетень по выборам депутатов областного маслихата выдается избирателю, если участковая избирательная комиссия, выдавшая открепительное удостоверение, и участковая избирательная комиссия по месту прибытия избирателя находятся не в одном населенном пункте, но на территории одного округа по выборам депутатов областного маслихата.

Избирательный бюллетень по выборам депутатов городских маслихатов при предъявлении открепительных удостоверений не выдается.

Избирательный бюллетень по выборам депутатов Мажилиса, избираемых по партийным спискам, выдается избирателю при предъявлении открепительного удостоверения, выданного участковой избирательной комиссией, находящейся в другом населенном пункте.

Избиратель расписывается в получении бюллетеня (бюллетеней) и голосует на данном избирательном участке на общих основаниях.

Открепительное удостоверение прилагается к списку избирателей.

Подведение итогов голосования

Подсчет голосов при выборах депутатов Мажилиса Парламента, избираемых по партийным спискам, и маслихатов, на всех избирательных участках начинается в двадцать часов по местному времени, если на данном участке в порядке, установленном Законом о выборах, не изменено время голосования. В случае изменения времени голосования подсчет голосов начинается по окончании голосования.

Подсчет голосов проводится членами избирательной комиссии без перерыва до установления итогов голосования, которые должны быть доведены до сведения лиц, присутствующих в соответствии с Законом о выборах при подсчете голосов. Время подсчета голосов на избирательном участке не должно превышать двенадцать часов с начала подсчета.

В помещении для голосования столы, за которыми производится подсчет голосов, размещаются таким образом, чтобы обеспечивался обзор действий членов участковой избирательной комиссии со стороны всех присутствующих в помещении лиц. Доверенные лица и наблюдатели, присутствующие при подсчете голосов, наблюдают за подсчетом голосов

на расстоянии и в условиях, обеспечивающих обозримость отметок в бюллетенях.

При подсчете избирательных бюллетеней председатель комиссии или определенный член комиссии показывает присутствующим избирательный бюллетень и оглашает волеизъявление избирателя.

При этом бюллетени укладываются в стопки по каждому кандидату в депутаты маслихатов (отдельно по каждому виду выборов), политической партии, выдвинувшей партийный список, и в стопку для недействительных бюллетеней (п. 1 ст. 43)

Подсчет голосов производится отдельно по каждому кандидату в депутаты маслихатов (отдельно по каждому виду выборов), каждой политической партии. Урны для голосования должны вскрываться соответствующей избирательной комиссией после объявления председателем комиссии об окончании голосования. До окончания голосования вскрытие урн запрещается (п. 3 ст. 43).

Участковая избирательная комиссия по результатам голосования депутатов Мажилиса, избираемых по партийным спискам, составляет протокол голосования, который немедленно пересылается в соответствующую территориальную избирательную комиссию.

По результатам голосования по выборам депутатов маслихатов участковая избирательная комиссия составляет протокол голосования, который немедленно пересылается в окружную избирательную комиссию.

Ответственность членов избирательных комиссий

К ответственности привлекаются члены избирательных комиссий, совершившие подлог избирательных документов, заведомо неправильный подсчет голосов, нарушившие тайну голосования или допустившие иные нарушения Закона о выборах (ст. 50).

Уголовным Кодексом Республики Казахстан за фальсификацию избирательных документов, внесение фиктивных записей в бюллетени, заведомо неправильный подсчет голосов, либо заведомо неправильное установление результатов выборов, либо нарушение тайны голосования (ст. 147 УК), а также Кодексом об административных правонарушениях Республики Казахстан за нарушение права граждан на ознакомление со списком избирателей (ст. 102 КоАП), нарушение требования о равном избирательном праве (ст. 102-2 КоАП), непредставление либо неопубликование сведений об итогах голосования или о результатах выборов (ст. 110 КоАП), если эти деяния совершены доверенным лицом кандидата в депутаты, а равно членом избирательной комиссии, предусмотрены меры уголовной либо административной ответственности.

Оснащение помещений для голосования на избирательном участке

Голосование на выборах депутатов Мажилиса Парламента и маслихатов Республики Казахстан должно проводиться в специально отведенных помещениях, в которых должны быть оборудованы в достаточном количестве кабины для тайного голосования, определены места выдачи избирательных бюллетеней и установлены урны для голосования таким образом, чтобы голосующие при подходе к ним обязательно проходили через кабины для тайного голосования (п. 1 ст. 39).

Помещения избирательных комиссий должны обеспечивать нормальные условия для работы и иметь компактное расположение.

При этом должна быть обеспечена возможность наблюдателям, доверенным лицам, представителям средств массовой информации и членам избирательной комиссии наблюдать за избирательными урнами, за входом и выходом избирателей из кабин для тайного голосования (п. 1 ст. 39).

В помещении избирательной комиссии и помещении для голосования размещается информация о кандидатах в едином формате с фотографией кандидата и политических партиях, выдвинувших партийные списки, в едином формате со стандартным набором сведений, установленных Центризбиркомом (п. 6 ст. 28).

В помещениях избирательных комиссий обеспечиваются необходимые условия для хранения избирательной документации. Избирательные комиссии имеют печать, бланки избирательных документов, образцы которых устанавливаются Центризбиркомом.

Урны для голосования в помещении для голосования должны быть расположены так, чтобы члены участковой избирательной комиссии, присутствующие представители и наблюдатели могли видеть, как опускаются бюллетени для голосования в урну.

В помещении для голосования столы, за которыми производится подсчет голосов, размещаются таким образом, чтобы обеспечивался полный обзор действий членов участковой избирательной комиссии со стороны всех присутствующих при подсчете.

Оборудование, в обязательном порядке устанавливаемое в помещении для голосования на избирательном участке:

1) письменные столы;
2) стулья;
3) телефонный аппарат;
4) пишущая машинка;
5) настольная лампа, часы;
6) сейф или металлический шкаф;

7) радиоприемник для радиотрансляционной сети;
8) калькулятор;
9) стенд с образцами заполненных бюллетеней и информационными материалами обо всех кандидатах в депутаты маслихата, баллотирующихся по данному избирательному округу, политических партиях, выдвинувших партийные списки;
10) стенд, на котором вывешивается копия протокола участковой избирательной комиссии об итогах подсчета голосов;
11) стенд со списками телефонов и адресов вышестоящей избирательной комиссии, судов и органов прокуратуры и с Правилами поведения на избирательном участке;

Правила печатаются крупным шрифтом и располагаются в месте, позволяющем присутствующим ознакомиться с ними при входе в помещение для голосования. В Правилах поведения должно быть указано:

- на участке в день голосования присутствуют только члены избирательной комиссии, доверенные лица, аккредитованные наблюдатели, представители СМИ при наличии задания редакции и избиратели в процессе или ожидании голосования;
- никто не должен убеждать или оказывать давление на избирателя;
- необходимо особо отметить, что избиратель должен получать избирательные бюллетени лично при предъявлении документа, удостоверяющего личность. Получение бюллетеней за других лиц запрещено;
- в кабине для голосования должен находиться только избиратель, за исключением случаев, предусмотренных Законом о выборах (п. 1 ст. 42);
- после голосования избиратель должен покинуть помещение;
- сотрудники ОВД в помещении для голосования должны находится только по приглашению председателя комиссии;
- присутствующие в помещении для голосования вправе обратиться к председателю или секретарю избирательной комиссии с замечаниями на нарушения избирательного процесса.

12) оборудованные кабины для тайного голосования, с наличием в них стола или подставки, стула, шариковых ручек;
13) избирательные урны - стационарные, переносные (не более двух);
14) приспособления для опечатывания или опломбирования избирательных урн, избирательной документации;

В помещении для голосования также необходимо иметь:

1) канцелярские принадлежности (большие конверты, канцелярский клей, ножницы, упаковочную бумагу, писчую бумагу, линейки, шариковые ручки с черной либо темно-синей пастой, карандаши,

ластики, шпагат, канцелярский дырокол, средства для опечатывания избирательных документов);

2) противопожарные средства, аварийное освещение (аккумуляторы, свечи, спички, карманные фонари);
3) указатели с надписью «Председатель участковой избирательной комиссии», «Секретарь участковой избирательной комиссии», наименованиями улиц и номерами домов. Членам участковых избирательных комиссий рекомендуется иметь при себе нагрудную карточку с указанием их фамилии, имени, отчества и должности, занимаемой в избирательной комиссии.

В здании помещений для голосования должны быть вывешены указатели места голосования. Если в одном здании размещены несколько избирательных участков, вывешиваются объявления с указаниями номеров избирательных участков и домов, жители которых голосуют на данном избирательном участке.

На здании, где проходит голосование, помещается вывеска с указанием номера избирательного участка. На территории избирательного участка размещаются указатели помещений для голосования.

СХЕМА
последовательности действий участковой избирательной комиссии в день голосования при проведении голосования бумажными избирательными бюллетенями[1]

1. Открытие избирательного участка.

При открытии вправе присутствовать доверенные лица кандидатов, политических партий, наблюдатели и представители СМИ.

Председатель комиссии регистрирует наблюдателей и доверенных лиц кандидатов и политических партий в журнале регистрации.

2. Пломбирование или опечатывание стационарных и переносных урн.

Председатель за 30 минут до начала голосования предъявляет всем членам комиссии и присутствующим представителям СМИ и наблюдателям пустые избирательные урны.

При опечатывании урн наблюдатели и доверенные лица вправе ставить на них свои подписи.

3. Определение членов комиссии, ответственных за выдачу избирательных бюллетеней.

Председатель определяет членов комиссии, ответственных за выдачу избирательных бюллетеней.

Членам комиссии запрещается до выдачи бюллетеней (заранее) подписывать их.

4. Подсчет избирательных бюллетеней, поступивших на избирательный участок.

Результаты подсчета бюллетеней заносятся в протокол голосования участковой избирательной комиссии.

5. Объявление о готовности участка для голосования.

6. Подписание протокола об открытии избирательного участка.

7. Приглашение избирателей приступить к голосованию.

8. Регулирование количества избирателей в помещении в одно и то же время.

В случае присутствия большого количества избирателей устанавливается очередь, которая не должна создавать помех в осуществлении голосования избирателей.

9. Регистрация (отметка) избирателей в списках избирателей для получения избирательных бюллетеней.

Избиратель, явившийся на избирательный участок, предъявляет члену избирательной комиссии документ, удостоверяющий личность. Член

---

[1] последовательность действий участковой избирательной комиссии в день голосования при проведении голосования бумажными и электронными избирательными бюллетенями см. в следующей схеме.

избирательной комиссии осуществляет поиск избирателя в бумажных списках избирателя.

При наличии избирателя в списках избирателей, избиратель расписывается в бумажном списке напротив своей фамилии за полученные бюллетени по каждому виду выборов отдельно.

Если избиратель отсутствует в списке избирателей, он может документально подтвердить факт регистрации своего места жительства на территории, входящей в границы избирательного участка. В этом случае избирательной комиссией принимается решение о внесении избирателя в список избирателей участка, и избиратель расписывается напротив своей фамилии.

Член комиссии при предъявлении избирателем открепительного удостоверения на право голосования вносит избирателя в списки избирателей и выдает ему избирательный бюллетень (бюллетени) для голосования. Открепительное удостоверение на право голосования изымается у избирателя (см. стр. 41 наст. Памятки).

10. Голосование на избирательном участке

Каждый избиратель голосует лично. Передача права голоса, как и голосование за других лиц на выборах не допускаются.

Избиратель при предъявлении документа, удостоверяющего личность, получает избирательный бюллетень у члена комиссии в соответствии со списком избирателей.

При выдаче бюллетеня члены комиссии ставят в них свою подпись, а также расписываются в списке избирателей против фамилии избирателя, получившего бюллетень для голосования.

Избиратели расписываются в списке избирателей в получении бюллетеня для голосования по каждому виду выборов (депутатов Мажилиса, маслихатов области, района, города).

Избиратели, переменившие место своего пребывания, включаются в список избирателей по предъявлению открепительного удостоверения на право голосования и голосуют вместе со всеми (см. стр. 9 наст. Памятки).

Председатель и секретарь участковой избирательной комиссии не имеют право подписывать и выдавать бюллетени.

11. Голосование вне помещения для голосования (с помощью переносных урн).

Голосование с помощью переносных урн производится по письменному заявлению избирателя, которое может быть подано не позднее двенадцати часов местного времени в день голосования.

При голосовании избирателей вне помещения для голосования переносные урны сопровождаются представителями и наблюдателями, если они присутствуют на участке, и изъявили желание сопровождать переносные урны.

12. Начало подсчета голосов на избирательном участке.

При наступлении времени окончания голосования председатель участковой избирательной комиссии закрывает помещение и объявляет о том, что проголосовать могут только те избиратели, которые находятся в помещении для голосования.

Подсчет голосов избирателей на избирательном участке начинается в двадцать часов по местному времени. Если на данном участке время голосования изменено, то подсчет голосов начинается по окончанию голосования.

Столы, за которыми производится подсчет голосов, размещаются таким образом, чтобы обеспечивался полный обзор действий членов участковой избирательной комиссии со стороны всех присутствующих при подсчете. Доверенные лица и наблюдатели, присутствующие при подсчете голосов, наблюдают за подсчетом голосов на расстоянии и в условиях, обеспечивающих обозримость отметок в бюллетенях.

Подсчет голосов производится без перерыва до получения результатов голосования. Время для подсчета голосов на избирательном участке не должно превышать 12 часов с начала подсчета. В этот срок по требованию доверенного лица производится повторный подсчет голосов, который может быть произведен только один раз.

- До вскрытия урн с бюллетенями производится подсчет проголосовавших избирателей по спискам избирателей и определение их общего числа. Избирательная комиссия по спискам избирателей устанавливает:

1) общее число избирателей на участке;
2) число избирателей, получивших бюллетени (отдельно по каждому виду выборов – Мажилис, маслихат области, района, города);
3) число бюллетеней, выданных каждым членом комиссии по каждому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города).

- Подсчитывание и погашение неиспользованных избирательных бюллетеней.
- Проверка целостности пломб или печатей на стационарных и переносных урнах для голосования.

13. Вскрытие переносных избирательных урн.

Первыми поочередно вскрываются переносные избирательные урны. Количество бюллетеней по каждому виду выборов в переносной избирательной урне должно соответствовать количеству письменных заявлений о возможности проголосовать вне помещения для голосования. Если избирательных бюллетеней установленного образца по отдельно взятому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города) в переносной избирательной урне оказалось больше чем соответствующее

число письменных заявлений, то все избирательные бюллетени по данному виду выборов из этой урны признаются недействительными. В этом случае составляется акт о признании недействительными всех извлеченных из переносной избирательной урны избирательных бюллетеней по данному виду выборов, в котором также указываются фамилии, имена, отчества членов комиссии, проводивших голосование вне помещения для голосования с помощью данной переносной урны. После вскрытия переносных урн для голосования вскрываются стационарные урны.

14. Вскрытие стационарных урн.

Отделяются избирательные бюллетени неустановленного образца, а также те, в которых отсутствует подпись члена участковой избирательной комиссии. Бюллетени неустановленного образца пересчитываются, перевязываются в отдельную пачку и надписываются. Подсчитываются избирательные бюллетени только установленного образца.

После вскрытия урн избирательная комиссия по числу бюллетеней отдельно по каждому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города) устанавливает:

1) общее число избирателей, принявших участие в голосовании по каждому виду выборов;
2) число голосов, поданных за каждого кандидата в депутаты маслихата, политическую партию;
3) число бюллетеней, признанных недействительными;
4) число бюллетеней, полученных участковой избирательной комиссией;
5) число погашенных бюллетеней по каждому виду выборов.

В случае превышения количества бюллетеней, извлеченных из урн для голосования, над количеством бюллетеней, выданных на основании списков избирателей и заявлений о голосовании вне помещения для голосования, устанавливается количество бюллетеней, выданных каждым членом избирательной комиссии.

Действительными признаются бюллетени, где избиратель ставит любую отметку (плюс, галочка, слово “да”, палочка, кружок, крестик и т.п.) в пустом квадрате справа от фамилии кандидата, за которого он голосует, или наименования политической партии, за которую голосует избиратель.

- Недействительными признаются бюллетени:

1) не установленного образца;
2) в которых отсутствует подпись члена соответствующей избирательной комиссии;
3) в которых отмечено более одного кандидата, политических партий;
4) в которых отметка проставлена карандашом, носит следы подчистки или иного способа подделки, а также в которых невозможно определить волеизъявление избирателей.

Недействительные избирательные бюллетени при непосредственном подсчете голосов исключаются из числа бюллетеней избирателей, принявших участие в голосовании.

При возникновении разногласий в отношении действительности бюллетеней вопрос разрешается избирательной комиссией путем голосования. При этом решение принимается более чем половиной голосов от общего числа членов комиссии.

15. Занесение в протокол результатов подсчета голосов.

Протокол голосования заполняется по каждому виду выборов отдельно.

Не допускается заполнение протоколов о результатах голосования карандашом и чернилами разного цвета, а также внесение в них каких бы то ни было исправлений.

При этом числовые значения результатов голосования должны дублироваться прописью.

Протокол печатается на одном листе с двух сторон, лицевая сторона протокола заверяется подписью секретаря участковой избирательной комиссии.

16. Вывешивание копии протокола для всеобщего ознакомления.

Копия протокола по каждому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города) немедленно вывешивается в помещении избирательного участка в специально установленном месте для всеобщего ознакомления и находится в помещении в течение двух дней.

По желанию лица, присутствующего при подсчете голосов, ему выдается копия протокола, заверенная подписями председателя и секретаря комиссии и печатью избирательной комиссии.

17. Все избирательные бюллетени упаковываются в пачки с соответствующими надписями, перевязываются, опечатываются и заверяются подписями (не менее двух) членов избирательной комиссии.

18. Доставка протоколов в соответствующую окружную (территориальную) избирательную комиссию.

Протоколы о результатах голосования по выборам областных, районных, городских маслихатов направляются в окружные избирательные комиссии.

Протоколы голосования по выборам депутатов Мажилиса Парламента, избираемых по партийным спискам, направляются в соответствующие территориальные избирательные комиссии.

Представители и наблюдатели могут сопровождать протоколы и присутствовать при их передаче в вышестоящую избирательную комиссию.

СХЕМА
последовательности действий участковой избирательной комиссии в день голосования при проведении голосования с электронными и бумажными избирательными бюллетенями

1. Вскрытие и установка электронной избирательной системы АИС «Сайлау»

Оборудование электронной избирательной системы вскрывается и устанавливается в присутствии членов участковой избирательной комиссии не менее чем за три дня до дня голосования, о чем составляется акт.

2. Запуск электронной избирательной системы АИС «Сайлау».

До начала голосования председатель избирательной комиссии вскрывает запечатанный пароль запуска электронной избирательной системы и запускает электронную избирательную систему путем его ввода. При этом вправе присутствовать доверенные лица, наблюдатели и представители средств массовой информации, которым предварительно должна быть обеспечена возможность убедиться в целостности мер защиты пароля.

3. Открытие избирательного участка.

При открытии избирательного участка вправе присутствовать доверенные лица кандидатов, наблюдатели и представители СМИ.

Председатель комиссии регистрирует наблюдателей, представителей СМИ и доверенных лиц кандидатов в журнале регистрации.

Вход в кабины для тайного голосования, выход из них, путь от них к избирательным урнам, а также урны, оборудование системы электронного голосования АИС «Сайлау» должны находиться в поле зрения членов участковой избирательной комиссии и присутствующих представителей и наблюдателей.

4. Пломбирование или опечатывание стационарных и переносных урн.

Пустые избирательные урны предъявляются всем членам комиссии и присутствующим представителям и наблюдателям.

При опечатывании урн наблюдатели и доверенные лица кандидатов вправе ставить на них свои подписи.

5. Определение членов комиссии, ответственных за выдачу избирательных бюллетеней.

Членам комиссии запрещается до выдачи бюллетеней (заранее) подписывать их.

6. Подсчет избирательных бюллетеней, поступивших на избирательный участок.

Результаты подсчета бюллетеней заносятся в протокол голосования участковой избирательной комиссии.

7. Проверка электронной избирательной системы АИС «Сайлау».

За 30 минут до начала голосования председатель участковой избирательной комиссии в присутствии членов комиссии:

проверяет исправность работы электронной избирательной системы;

определяет членов комиссии, ответственных за учет избирателей, выдачу устройств для электронного голосования (электронных карточек избирателя) и находящихся на связи с окружной или областной, городов Астана и Алматы избирательными комиссиями для уточнения данных об избирателях, пришедших на данный избирательный участок, но отсутствующих в списках избирателей.

Переход программы в режим голосования происходит автоматически, после подтверждения даты и времени сервером идентификации.

8. Объявление о готовности участка для голосования.

9. Подписание протокола об открытии избирательного участка.

10. Приглашение избирателей приступить к голосованию.

11. Регулирование количества избирателей в помещении в одно и то же время.

В случае присутствия большого количества избирателей устанавливается очередь, которая не должна создавать помех в осуществлении голосования избирателей.

Избиратель, проголосовавший одним способом (электронным либо бумажным бюллетенем), не допускается к голосованию другим способом.

12. Регистрация (отметка) избирателей в списках избирателей для получения избирательных бюллетеней.

Избиратель, явившийся на избирательный участок, предъявляет члену избирательной комиссии документ, удостоверяющий личность. Член избирательной комиссии осуществляет поиск избирателя в бумажных списках избирателя.

При наличии избирателя в списках избирателей, избиратель расписывается в бумажном списке напротив своей фамилии по каждому виду выборов отдельно.

Если избиратель отсутствует в списке избирателей, он может документально подтвердить факт регистрации своего места жительства на территории, входящей в границы избирательного участка. В этом случае избирательной комиссией принимается решение о внесении избирателя в список избирателей участка, и избиратель расписывается напротив своей фамилии.

Член комиссии при предъявлении избирателем открепительного удостоверения на право голосования вносит избирателя в списки избирателей и выдает ему избирательный бюллетень (бюллетени) для голосования.

Открепительное удостоверение на право голосования изымается у избирателя (см. стр. 41 наст. Памятки).

После процедуры регистрации в списке избирателей, избиратель выбирает, каким способом ему голосовать – электронным или бумажным. Избиратель может проголосовать электронным способом только при предъявлении удостоверения личности.

В случае изъявления желания избирателем проголосовать бумажным способом членом избирательной комиссии, ему выдается бумажный бюллетень.

В случае изъявления желания избирателем проголосовать электронным способом, и при наличии на удостоверении личности избирателя штрих-кода, с помощью считывателя штрих-кодов (далее - СШК) производится считывание штрих-кода удостоверения личности избирателя в компьютер избирательного участка.

Избиратель, включенный в список избирателей на основании открепительного удостоверения, участвует в голосовании только бумажными бюллетенями.

При отсутствии штрих-кода номер удостоверения личности избирателя вводится в компьютер участка вручную с помощью клавиатуры.

В компьютере производится проверка наличия номера удостоверения личности избирателя или введенного штрих-кода в базе данных избирательного участка. На экран компьютера выводятся данные избирателя, которые сличаются с данными удостоверения личности избирателя.

При положительном результате сверки избиратель получает активизированную электронную карточку избирателя (далее - ЭКИ) и проходит в кабину для тайного голосования.

Для активизации ЭКИ избирателя, отсутствовавшего в списке избирателей и включенного в него, после сканирования штрих-кода или введения в компьютер участка номера удостоверения личности избирателя, в компьютер участка вводится порядковый номер, присвоенный избирателю при регистрации.

13. Голосование на избирательном участке электронным способом.

Избиратель, проголосовавший в кабине для тайного голосования, вынимает ЭКИ из терминала голосования и передает ее члену избирательной комиссии, который незамедлительно, в присутствии избирателя вставляет ее в накопитель для считывания результатов голосования, при этом, происходит автоматическое считывание результатов голосования избирателя с ЭКИ в компьютер участка, после чего с ЭКИ стирается результат голосования избирателя и она готова к повторной активизации для другого зарегистрированного избирателя.

В случае возникновения технических неполадок, которые препятствуют проведению электронного голосования и подсчету голосов избирательная комиссия вправе принять решение о перезапуске программы голосования, замене стандартного компьютерного или специализированного оборудования, которое оформляется протоколом и подписывается членами избирательной комиссии. Исполнение данного решения возлагается на специалиста, обеспечивающего эксплуатацию электронной избирательной системы.

В случае, если техническое состояние оборудования не позволяет надлежащим образом провести выборы, то голосование на соответствующем избирательном участке откладывается решением Центральной или соответствующей территориальной избирательной комиссией на срок, необходимый для устранения неполадок и организации голосования.

14. Голосование на избирательном участке бумажными избирательными бюллетенями.

Избиратель получает избирательные бюллетени у члена комиссии после соответствующей регистрации.

При выдаче бюллетеня член комиссии ставит в них свою подпись, а также расписывается в списке избирателей против фамилии избирателя, получившего бюллетени для голосования.

Избиратели расписываются в списке избирателей в получении бюллетеня для голосования по каждому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города).

Каждый избиратель голосует лично. Передача права голоса, как и голосование за других лиц на выборах не допускается.

Председатель и секретарь участковой избирательной комиссии не имеют право подписывать и выдавать бюллетени.

Избирательные бюллетени заполняются голосующими в кабине для тайного голосования.

Заполненные бюллетени опускаются избирателем в урну для голосования.

15. Голосование вне помещения для голосования (с помощью переносных урн).

Голосование вне помещения для голосования производится с помощью переносных урн бумажными избирательными бюллетенями.

Голосование с помощью переносных урн производится по письменному заявлению избирателя.

При голосовании избирателей вне помещения для голосования переносные урны сопровождаются доверенными лицами, наблюдателями, представителями средств массовой информации, если они присутствуют на участке, и изъявили желание сопровождать переносные урны.

16. Начало подсчета голосов на избирательном участке.

Подсчет голосов избирателей на избирательном участке начинается в двадцать часов по местному времени. Если на данном участке время голосования изменено, то подсчет голосов начинается по окончанию голосования.

Подсчет голосов по электронной избирательной системе проводится немедленно после завершения голосования на данном участке, в соответствии со статьей 50-6 Закона о выборах, но не ранее введения в электронную избирательную систему данных, содержащихся во всех устройствах для голосования (ЭКИ) на данном участке.

Сведения о подсчете голосов фиксируются в устройстве хранения данных о голосовании.

Подсчет голосов по бумажным избирательным бюллетеням производится без перерыва до получения результатов голосования. Время для подсчета голосов на избирательном участке не должно превышать 12 часов с начала подсчета.

17. Подсчитывание и погашение неиспользованных бумажных избирательных бюллетеней.

18. Проверка целостности пломб или печатей на стационарных и переносных урнах для голосования.

19. Вскрытие переносных избирательных урн.

Количество бюллетеней по каждому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города) в переносной избирательной урне должно соответствовать количеству письменных заявлений о возможности проголосовать вне помещения для голосования.

20. Вскрытие стационарных урн.

Отделяются избирательные бюллетени неустановленного образца, а также те, в которых отсутствует подпись члена участковой избирательной комиссии. Бюллетени неустановленного образца пересчитываются, перевязываются в отдельную пачку, надписываются и составляется протокол. Подсчитываются избирательные бюллетени только установленного образца.

При подсчете избирательных бюллетеней каждый бюллетень показывается присутствующим и оглашается волеизъявление избирателя.

Все избирательные бюллетени вначале разбиваются на стопки по каждому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города), затем по каждому кандидату в депутаты маслихатов.

Каждая стопка бюллетеней подсчитываются отдельно.

По требованию доверенного лица участковая избирательная комиссия проводит повторный подсчет голосов, который проводится только один раз.

21. Занесение в протоколы результатов подсчета голосов.

Протокол голосования заполняется по каждому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города) отдельно.

При подсчете голосов на избирательном участке за кандидатов в депутаты маслихатов и политические партии используются три вида протоколов голосования:

1) протоколы голосования при голосовании электронным избирательным бюллетенем;
2) протоколы голосования при голосовании бумажным избирательным бюллетенем;
3) сводные протоколы голосования по данным протоколов голосования по электронным и бумажным избирательным бюллетеням (приложение).

Не допускается заполнение протоколов о результатах голосования карандашом и чернилами разного цвета, а также внесение в них каких бы то ни было исправлений.

Числовые значения в протоколах, указанных в подпунктах 2) и 3), дублируются прописью.

Протокол печатается на одном листе с двух сторон.

22. Подписание протокола голосования при голосовании электронным избирательным бюллетенем электронной цифровой подписью.

Протокол о голосовании электронным избирательным бюллетенем после подписания электронной цифровой подписью председателя участковой избирательной комиссии в электронном виде направляется в Центральную избирательную комиссию Республики Казахстан.

23. Составление сводного протокола голосования по данным протоколов голосования по электронным и бумажным избирательным бюллетеням.

Протоколы голосования (сводные) за политические партии и кандидатов в депутаты маслихатов составляются по данным протоколов голосования по электронным и бумажным избирательным бюллетеням.

Графа «Общее число избирателей на избирательном участке» заполняется по данным бумажного списка избирателей отдельно по каждому виду выборов (Мажилис, маслихат области, района, города).

24. Вывешивание копий протоколов для всеобщего ознакомления и выдача копий по желанию лиц, присутствующих в соответствии с законом при подсчете голосов.

25. Все избирательные бюллетени упаковываются в пакеты с соответствующими надписями, перевязываются, опечатываются и заверяются подписями (не менее двух) членов избирательной комиссии.

26. Доставка протоколов в соответствующую окружную (территориальную) избирательную комиссию.

Протоколы о результатах голосования по выборам областных, районных, городских маслихатов направляются в окружные избирательные комиссии.

Протоколы голосования по выборам депутатов Мажилиса Парламента, избираемых по партийным спискам, направляются в соответствующие территориальные избирательные комиссии.

Представители и наблюдатели могут сопровождать протоколы и присутствовать при их передаче в вышестоящую избирательную комиссию[2].

---

[2] В памятке использованы положения статей Конституционного закона «О выборах в Республике Казахстан», Уголовного кодекса Республики Казахстан, Кодекса об административных правонарушениях и постановлений Центральной избирательной комиссии Республики Казахстан.

ДЛЯ ЗАМЕТОК

ДЛЯ ЗАМЕТОК

Баспаға 04.07.2007 ж. жіберілді.
Қалыбы 60 х 80 $^{1}/_{16}$. Басылымы офсеттік. Қаріп түрі «Таймс».
Шартты баспа табағы – 3,48. Есептік баспа табағы – 4,5.
Таралымы 70400 дана. Тапсырыс № 3650.
Астана қаласы, «Жарқын Ко» ЖШС, Абай даңғылы 121 А.

Подписано к печати 04.07.2007 г.
Формат 60 х 80 $^{1}/_{16}$. Печать офсетная. Шрифт «Таймс».
Усл. печ. листов – 3,48. Учетно-издательских листов – 4,5.
Тираж 70400 экз. Заказ № 3650.
г. Астана, ТОО «Жарқын Ко», пр. Абая 121 А.